

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

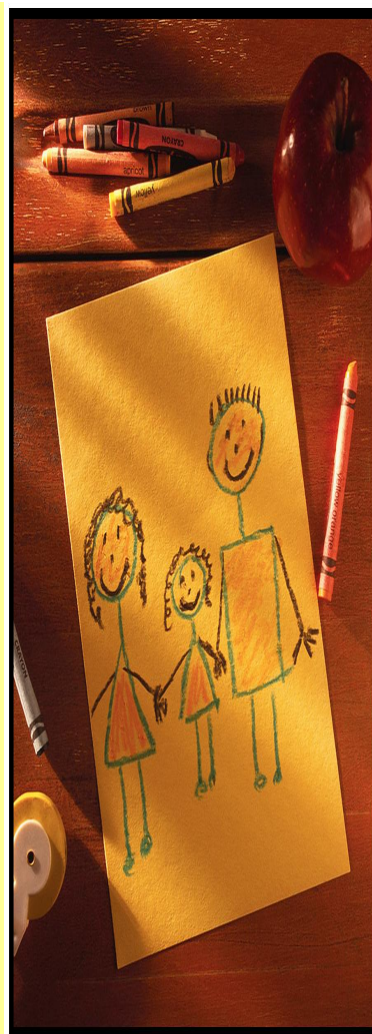

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τα μαθήματα των Κοινωνικών Επιστημών στο Δημοτικό

Οδηγός για τον Εκπαιδευτικό

Αθήνα 2011

ΟΜΑΔΑ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ-ΙΣΤΟΡΙΑ»

ΕΣΠΑ 2007-13\Ε.Π. Ε&ΔΒΜ\Α.Π. 1-2-3

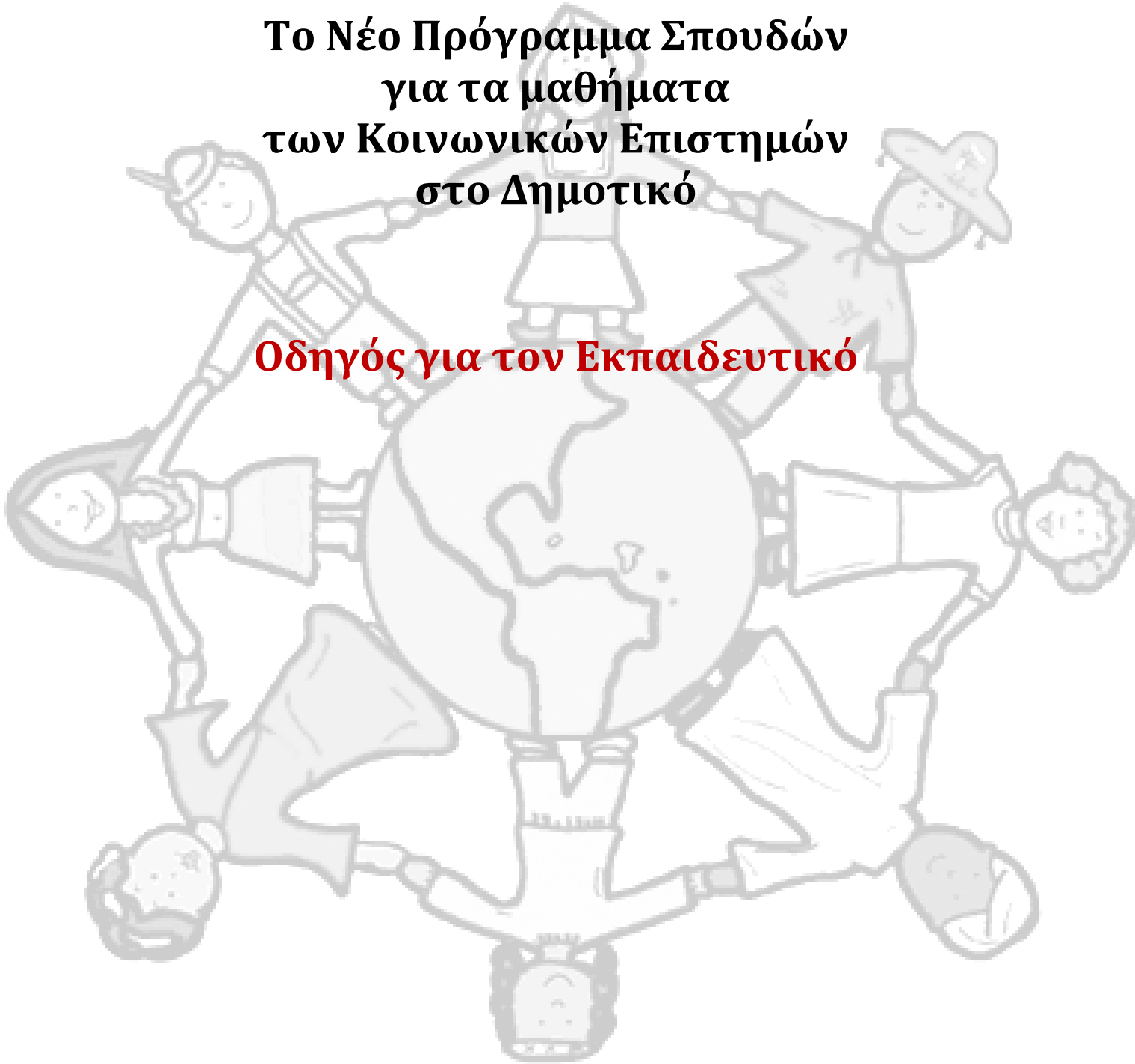
«ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21^{ου} αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, Οριζόντια Πράξη» MIS: 295450
Με την συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε. Κ. Τ.)

Το παρόν έργο έχει παραχθεί στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο πρόγραμμα σπουδών, στους Άξονες Προτεραιότητας 1,2,3,-Οριζόντια Πράξη», με κωδικό MIS 295450 και ειδικότερα στο πλαίσιο του Υποέργου 1: «Εκπόνηση Προγραμμάτων Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και οδηγών για τον εκπαιδευτικό «Εργαλεία Διδακτικών Προσεγγίσεων» με ευθύνη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

**Το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών
για τα μαθήματα
των Κοινωνικών Επιστημών
στο Δημοτικό**

Οδηγός για τον Εκπαιδευτικό

Περιεχόμενα

1. Αρχές για τη συγκρότηση του νέου Προγράμματος Σπουδών στις Κοινωνικές Επιστήμες..	5
2. Προγράμματα Κοινωνικών Επιστημών σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.....	6
3. Αναλυτικά Προγράμματα και η μορφή του νέου Π.Σ για τις Κοινωνικές Επιστήμες.....	7
4. Διδακτική Κοινωνικών Επιστημών	10
5. Αναπτυξιακές Θεωρίες- θεωρίες μάθησης	11
6. Τα Προγράμματα Σπουδών (Π.Σ.) και το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής στην Ελλάδα	12
<i>Εξέλιξη του περιεχομένου και των στόχων της πολιτικής εκπαίδευσης.....</i>	<i>13</i>
7. Τα νέα Προγράμματα Σπουδών και ο ρόλος τους στο Νέο Σχολείο.....	15
8. Άξονες των Κοινωνικών Επιστημών στο Δημοτικό	15
<i>Ε΄ Δημοτικού.....</i>	<i>15</i>
<i>Στ΄ Δημοτικού</i>	<i>16</i>
<i>Γ΄ Γυμνασίου.....</i>	<i>17</i>
9. Οι στόχοι του μαθήματος σε σχέση με τους 4 πυλώνες του «Νέου Σχολείου».....	18
10. Εκπαιδευτική Μεθοδολογία	19
11. Προτεινόμενες ενδεικτικές υποενότητες προς επεξεργασία με ομαδικές βιωματικές δραστηριότητες και εργασίες	20
12. Αξιολόγηση	21
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	22
Υλοποιώντας το Πρόγραμμα Σπουδών	25
<i>Σχέδιο εργασίας: Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Ε΄ Δημοτικού.....</i>	<i>25</i>
<i>Σχέδιο εργασίας: Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Στ΄ Δημοτικού</i>	<i>37</i>

1. Αρχές για τη συγκρότηση του νέου Προγράμματος Σπουδών στις Κοινωνικές Επιστήμες

- Η εκπαίδευση εξελίσσεται σε συνάρτηση με τους μετασχηματισμούς που γνωρίζουν οι κοινωνίες, ενώ και η ίδια συμμετέχει στους μετασχηματισμούς αυτούς. Επομένως, η εκπαίδευση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μία στατική επαναλαμβανόμενη και στενά αναπαραγωγική διδακτική διαδικασία. Αντιθέτως ο μόνος τρόπος για να την κατανοήσουμε είναι να την αντιμετωπίσουμε ως μία παραγωγική και κοινωνική διαδικασία συνεχώς εξελισσόμενη, αμφίδρομη και δυναμική, με την οποία τα άτομα συγκροτούν τη γνώση μέσα από πολύπλευρους ενεργητικούς μαθησιακούς αγωγούς, που συναρτώνται με το σχολικό αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν και αναπτύσσονται ως προσωπικότητες.
- Η γνώση δεν παρέχεται αλλά δομείται από τα σκεπτόμενα υποκείμενα. Αυτό επιδιώκεται με την κριτική επεξεργασία πληροφοριών με ποικίλη προέλευση και σε σχέση με ερωτήματα που τίθενται και με την προσπάθεια διατύπωσης των απαντήσεων σε αυτά, δηλαδή με τη σύνθεση και παραγωγή αντίστοιχου λόγου (αφηγήσεων, υποθέσεων ή συμπερασμάτων). Η δόμηση γνώσης συνδέεται άμεσα με την ανάπτυξη κριτικής σκέψης.
- Οι προϋπάρχουσες εξωσχολικές αντιλήψεις και γνώσεις των παιδιών λαμβάνονται πολύ σοβαρά υπ' όψιν και χρησιμοποιούνται ώστε να βοηθηθούν τα παιδιά να αντιληφθούν τη μονομέρεια ή την μη επάρκειά τους και έτσι να διευκολυνθεί η δόμηση εξελιγμένων τύπων «επιστημονικής» γνώσης από τα ίδια τα παιδιά. Οι όποιες αναπαραστάσεις των μαθητών για την πολιτική, την οικονομία και την κοινωνία γίνονται αντικείμενο ανάλυσης και επεξεργασίας. Βασικός ρόλος των εκπαιδευτικών είναι η διαμόρφωση γόνιμου πλαισίου που θα διευκολύνει και θα υποστηρίζει με ποικίλους τρόπους τη μαθησιακή διαδικασία, δηλαδή την αυτενεργό δόμηση κριτικής γνώσης και σκέψης από τα παιδιά. Αυτοί θα καθοδηγούν και θα κατευθύνουν τη μαθησιακή και διδακτική διαδικασία.
- Η γνώση κατακτάται με τη μελέτη κειμένων, με την επεξεργασία πολύπλευρου εκπαιδευτικού υλικού εντός διαφορετικών πλαισίων, εντός και εκτός του σχολικού χώρου από τα ίδια τα παιδιά, με ομαδικές και ατομικές εργασίες.
- Προωθείται δηλαδή μια ολιστική αντιμετώπιση της γνώσης: γνωστικό επίπεδο (γνωρίζω), επίπεδο Κατανόησης (καταλαβαίνω: τον εαυτό μου και τους άλλους, έννοιες, κίνητρα, λέξεις και θέματα-κλειδιά, διαδικασίες), συναισθηματικό επίπεδο (επιλέγω, αποδέχομαι, σέβομαι, εκτιμώ τον εαυτό μου και τους άλλους), επίπεδο δράσης (λήψη αποφάσεων, αποτελεσματική επικοινωνία, ενεργητική απουσία βίας).
- Η γνώση δομείται με κοινωνικές διαδικασίες, σε κοινωνικό περιβάλλον και μετά εξατομικεύεται. Η σχολική εκπαίδευση οφείλει να βοηθά όλα τα παιδιά να εξελιχθούν ως κριτικά σκεπτόμενες προσωπικότητες και να αποκτήσουν εξελιγμένους τύπους γνώσης, σε σχέση με τις ιδιαίτερες ικανότητες και τις ανάγκες τους.

Ο Κοινωνικός και Ιστορικός Γραμματισμός των μαθητών ως βασική εκπαιδευτική επιλογή του ΠΣ λαμβάνει υπόψη τα δεδομένα από τις μέχρι τώρα κατευθύνσεις των κοινωνικών επιστημών στην Ελλάδα και την Ευρώπη.

2. Προγράμματα Κοινωνικών Επιστημών σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες

Η κοινωνική και πολιτική εκπαίδευση προσελκύει διαρκώς το ενδιαφέρον των φορέων εκπαιδευτικής πολιτικής στις δυτικές κοινωνίες επειδή αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι νέοι τους προετοιμάζονται για την ιδιότητα του πολίτη και μαθαίνουν να συμμετέχουν στη δημόσια ζωή.

Η κοινωνική και πολιτική εκπαίδευση θεωρείται ότι συνδέεται με την εμπειρία των μαθητών μέσα και έξω από το σχολείο, περισσότερο από κάθε άλλο γνωστικό αντικείμενο. Η καθημερινή εμπειρία των μαθητών στο σχολείο -η πολιτική κουλτούρα του σχολείου- και η εμπειρία τους ως νέων πολιτών στην κοινωνία έξω από το σχολείο αποτελούν σημαντικές αφετηρίες για να ανιχνεύσουμε πώς οι μαθητές αντιλαμβάνονται και παρερμηνεύουν ό,τι διδάσκονται στο σχολείο.

Η εκπαίδευση στην ιδιότητα του Πολίτη πραγματοποιείται μέσα από τους εξής 3 άξονες:

1. Αναλυτικό πρόγραμμα
2. Ηθος και Κουλτούρα μέσω αξιών
3. Ευρύτερη κοινότητα μέσω παροχής δυνατοτήτων για εμπλοκή στην τοπική κοινωνία και στον ευρύτερο κόσμο

Το Συμβούλιο της Ευρώπης αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην προώθηση της δημοκρατικής διοίκησης του σχολείου, ως στοιχείο μείζονος σημασίας για την εφαρμογή και εμπέδωση των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Σε σειρά πρωτοβουλιών, συστάσεων και αποφάσεων του έχει επικεντρωθεί στην ανάγκη τα σχολεία να λειτουργούν δημοκρατικά και οι εκπαιδευτικοί να επιμορφώνονται και να υποστηρίζονται, ώστε να ανταποκρίνονται έμπρακτα και αποτελεσματικά στο θεσμοθετημένο ρόλο τους¹.

Η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή (ΚΠΑ) θεωρείται γενικά μία βασική εκπαιδευτική αρχή στα περισσότερα αναλυτικά προγράμματα των ευρωπαϊκών χωρών. Εντούτοις, ο τρόπος με τον οποίο περιλαμβάνεται στο αναλυτικό

¹ Χαρακτηριστικά μπορούν να αναφερθούν η Σύσταση της Κοινοβουλευτικής του Ολομέλειας 1849 (2008) για την «Προώθηση της κουλτούρας της δημοκρατίας μέσω της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών», η Σύσταση 1791 (2007) για την «Κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας στην Ευρώπη», η Σύσταση 1682 (2004) για την «Εκπαίδευση στην Ευρώπη», όπως και η Σύσταση (2002)¹² της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης προς τα κράτη μέλη για την «Εκπαίδευση στην Δημοκρατία».

πρόγραμμα ποικίλλει ανάλογα με τη χώρα και τη βαθμίδα εκπαίδευσης. Στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση σε όλες σχεδόν τις χώρες, είτε ενσωματώνεται σε ένα ή περισσότερα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος, είτε θεωρείται αντικείμενο διαθεματικής διδασκαλίας². Στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση η εκπαίδευση για την Ιδιότητα του Πολίτη παρέχεται κυρίως ως ξεχωριστό μάθημα. Σύμφωνα με επίσημα έγγραφα σε όλες ουσιαστικά τις χώρες επιδιώκονται οι ακόλουθες τρεις κατηγορίες στόχων:

1. να δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να αποκτήσουν πολιτική και κοινωνική μόρφωση,
2. να δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να αναπτύξουν συμπεριφορές και αξίες που χρειάζονται για να γίνουν υπεύθυνοι πολίτες και
3. να διεγείρουν την ενεργό τους συμμετοχή στη σχολική ζωή και στη ζωή της κοινότητας.

Ειδικότερα τονίζεται η ανάγκη:

- Να προωθείται η κριτική σκέψη, η κριτική ανάγνωση-ανάλυση της πραγματικότητας, να προβάλλονται οι αντιφάσεις, τα παράδοξα, οι σκοπιμότητες, τα συμφέροντα.
- Να δίνεται σημασία στη διαθεματικότητα και στη διακλαδική προσέγγιση
- Να προωθείται η συμμετοχή και η ενεργοποίηση των μαθητών στη λήψη αποφάσεων και στην ανάληψη δράσεων [επίλυση προβλημάτων και αντιμετώπιση αμφιλεγόμενων θεμάτων, σχέδια δράσης ατομικά και συλλογικά]
- Σύνδεση σχολείου-κοινότητας. Συμμετοχή στα εκπαιδευτικά πράγματα, προσφορά έργου στη σχολική κοινότητα (Service Learning)

3. Αναλυτικά Προγράμματα και η μορφή του νέου Π.Σ για τις Κοινωνικές Επιστήμες

Βασικές αρχές των προγραμμάτων αυτών είναι:

Ανάληψη ευθύνης από τους μαθητές για το περιεχόμενο και τον τρόπο δράσης τους σε πεδία ενδιαφέροντός τους

Πρωώθηση διερευνητικού πνεύματος: αναζήτηση προβλημάτων και ερωτημάτων, αμφισβήτηση των καθιερωμένων αντιλήψεων.

Καλλιέργεια 'πνεύματος ελικοπτερου': μπορώ να υπερβώ το στενό πλαίσιο αυτού που μελετώ και να δω το ευρύτερο, τη σημασία και τη χρησιμότητά του

Καλλιέργεια της ικανότητα αναζήτησης και επεξεργασίας της πληροφορίας

² Μαθήματα σε αυτή τη βαθμίδα ειδικά αφιερωμένα στην Ιδιότητα του Πολίτη παρέχονται μόνο στο Βέλγιο (στη Γερμανόφωνη Κοινότητα), Ελλάδα, Εσθονία, Πορτογαλία, Σουηδία και Ρουμανία. Τα στοιχεία αυτά προέρχονται από το πρόγραμμα: www.eurydice.com.

Ανάπτυξη της αίσθησης προσωπικής ευθύνης: πιστεύω ότι μπορώ να είμαι αποτελεσματικός και ικανός να αναλάβω την ευθύνη για όσα μαθαίνω και θέλω να μάθω

Ειδικότερα δίνεται έμφαση στα εξής:

Ιδιότητα του Πολίτη και Υπευθυνότητα. Ενώ αρκετές χώρες δεν κάνουν σαφή χρήση του όρου 'υπευθυνότητα στην ιδιότητα του πολίτη', η έννοια παρόλα αυτά, είναι παρούσα σε κάποια μορφή σε όλες τις χώρες, σε επίσημα έγγραφα που σχετίζονται με την εκπαιδευτική πολιτική. Γενικά καλύπτει τη γνώση και την άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Η Δημοκρατία, ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, η ανοχή, η αλληλεγγύη και η συμμετοχή, αποτελούν μόνο μερικές από τις αξίες που συνήθως συνδέονται με την έννοια αυτή. Αρκετές χώρες περιλαμβάνουν επίσης το σεβασμό για τη φύση. Μετά το 1989, στις νέες δημοκρατίες της Ανατολικής Ευρώπης, η προετοιμασία των νέων πολιτών για εποικοδομητική συμμετοχή στην εθνική και Ευρωπαϊκή κοινωνία αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων.

Συμμετοχικότητα και εκπαίδευση στην ιδιότητα του πολίτη. Όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες τονίζουν τη σημασία της προώθησης μίας συμμετοχικής σχολικής παιδείας στην οποία όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας εμπλέκονται στη διοίκηση και τη λήψη αποφάσεων. Ενώ τα ΠΣ στις περισσότερες χώρες εστιάζουν στα δικαιώματα των μαθητών, τα ΠΣ σε δέκα επίσης χώρες αναφέρονται στις υποχρεώσεις τους (κανονική παρακολούθηση των μαθημάτων, επιμελής μελέτη, συμμόρφωση προς τους σχολικούς κανόνες, υπακοή στις οδηγίες των καθηγητών και φροντίδα του σχολικού εξοπλισμού). Υπάρχουν επίσης διαφορετικοί τύποι μαθητικής εκπροσώπησης. Σε αυτές περιλαμβάνεται η εκλογή αντιπροσώπων της τάξης, η ίδρυση μαθητικών συμβουλίων ή κοινοβουλίων στα σχολεία, η εκπροσώπηση σε σχολικά σώματα διοίκησης (σχολικά συμβούλια ή διοικητικά συμβούλια) και η ύπαρξη μαθητικών ενώσεων, ομίλων και συμβουλίων. Στις περισσότερες χώρες, στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση οι μαθητές καλούνται κατ' αρχάς να γίνουν μέλη ενός επίσημου συμβουλίου ή ένωσης.

Σε έναν αυξανόμενο αριθμό χωρών τα σχολεία δίνουν στους μαθητές ευκαιρίες για να πειραματιστούν ή για να γνωρίσουν διαφορετικές πλευρές της υπεύθυνης συμπεριφοράς του πολίτη στην ευρύτερη κοινότητα³, ιδιαίτερα μέσω ανταλλαγών με άλλα σχολεία, επισκέψεις σε τοπικά ιδρύματα, πρακτική άσκηση, συγκέντρωση ποσών εκ μέρους φιλανθρωπικών οργανώσεων, προσομοίωσης εκλογών και κοινοβουλευτικών διαλόγων.

³ Η ενεργός συμμετοχή των γονέων στη σχολική ζωή μπορεί επίσης να συνεισφέρει στο μεγαλύτερο άνοιγμα των σχολείων. Ενώ οι γονείς εμπλέκονται σε σχολικά διοικητικά σώματα στις μισές από τις ευρωπαϊκές χώρες, η σφαίρα επιρροής τους ποικίλλει από χώρα σε χώρα και από μάθημα σε μάθημα. Υπάρχουν ωστόσο διάφορα είδη συμμετοχής σε αρκετές χώρες: συμμετοχή σε δουλειά μέσα στη τάξη στην Ολλανδία, συνεισφορά στις δραστηριότητες των Ευρωπαϊκών σχολικών συνδέσμων - clubs - στην Πολωνία, κλπ.).

Εκπαίδευση στην Ιδιότητα του Πολίτη και εκπαίδευση εκπαιδευτικών.

Στην πλειοψηφία των χωρών, στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση οι δάσκαλοι δεν εξειδικεύονται σε κάποια μαθήματα, συμπεριλαμβανομένης και της εκπαίδευσης για την Ιδιότητα του Πολίτη. Επιπλέον οι δάσκαλοι σπάνια καταρτίζονται στην εκπαίδευση για την Ιδιότητα του Πολίτη. Μόνο στις μισές από όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες η εκπαίδευση για την Ιδιότητα του Πολίτη περιλαμβάνεται σαν υποχρεωτικό μάθημα στο πρόγραμμα αρχικής κατάρτισης των δασκάλων. Από την άλλη πλευρά, η εκπαίδευση για την Ιδιότητα του Πολίτη περιλαμβάνεται στην ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση των καθηγητών στις περισσότερες χώρες. Αρκετές χώρες έχουν αναλάβει διάφορες πρωτοβουλίες για την προώθηση της εφαρμογής της εκπαίδευσης για την ιδιότητα του Πολίτη. Οι σχετικές δράσεις περιλαμβάνουν χρηματοδότηση ειδικών προγραμμάτων κατάρτισης, ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού ή καθιέρωση δικτύων συμβούλων. Μη κυβερνητικές οργανώσεις, ιδιαίτερα αυτές που δραστηριοποιούνται στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη δημοκρατία και την προώθηση της ειρήνης, παίζουν κύριο ρόλο σε πρωτοβουλίες αυτού του είδους.

Ευρωπαϊκή ταυτότητα και Ιδιότητα του πολίτη. Το να είσαι πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην πλήρη του έννοια, προϋποθέτει επίσης ένα ιδιαίτερο είδος συνείδησης. Στην πλειοψηφία των χωρών η ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής διάστασης –συχνά διευρυμένης για να συμπεριλάβει την διεθνή διάσταση – είναι μεταξύ των γενικών στόχων των αναλυτικών προγραμμάτων. Αυτή η Ευρωπαϊκή διάσταση καλύπτεται στις περισσότερες περιπτώσεις από την εκπαίδευση για την Ιδιότητα του Πολίτη, καθώς και την ιστορία, τη γεωγραφία, τις πολιτικές και κοινωνικές επιστήμες, τις περιβαλλοντικές σπουδές, τη λογοτεχνία, τη μουσική και την τέχνη. Ιδιαίτερη σημασία συχνά δίνεται στη διδασκαλία των γλωσσών σαν μέσο ενασχόλησης με την κοινωνικό- πολιτιστική διαφορετικότητα και επικοινωνία με άλλους στην Ευρώπη. Μόνο σε μικρό αριθμό χωρών υπάρχουν προγράμματα σπουδών που εστιάζουν στην Ευρώπη.

Η Ευρωπαϊκή διάσταση είναι περισσότερο εμφανής στο αναλυτικό πρόγραμμα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης παρά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Οι μαθητές μπορεί να εκτίθενται σε διαφορετικά είδη εμπειριών, συμπεριλαμβανομένων πολιτιστικών ανταλλαγών, προσομοίωση πολιτικής δραστηριότητας ή συμμετοχή σε συνδέσμους (clubs) Ευρωπαϊκών σχολείων . Η πλειοψηφία των προγραμμάτων σπουδών λαμβάνουν υπόψη την Ευρωπαϊκή διάσταση στην ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση των καθηγητών, αλλά ένας μικρός αριθμός από αυτά συστήνουν να περιλαμβάνεται η διάσταση αυτή στην αρχική κατάρτιση των καθηγητών. Οι καθηγητές έχουν ευκαιρίες για συμμετοχή σε ανταλλαγές με ξένες χώρες ή επισκέψεις για σπουδές στο πλαίσιο Ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Τελευταία έχει αρχίσει να εξετάζεται το θέμα του πλουραλισμού και της διαφορετικότητας στο πλαίσιο του μαθήματος αυτού.

Ενεργός Πολιτειότητα στην Εκπαίδευση. Το πρόσφατο ευρωπαϊκό κλίμα (πριν από την κρίση του 2008-2010) και η ανανεωμένη ατζέντα της Λισαβόνας (2005) έθεσαν την κοινωνική συνοχή στην καρδιά της Ευρωπαϊκής πολιτικής ατζέντας. Η ενεργός πολιτειότητα αποτελεί ένα βασικό στοιχείο της στρατηγικής η οποία επικεντρώνεται σε αξίες, στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία και στην κοινωνία των πολιτών. Συγκεκριμένα όπως τονίζεται στην

στρατηγική της Ευρώπης 2020, η ανάκαμψη από την οικονομική κρίση απαιτεί όχι μόνο αειφόρο ανάπτυξη αλλά και ανάπτυξη στο πεδίο των αντιλήψεων και της εσωτερικής συνοχής, η οποία θα στηρίζεται στην αλληλεγγύη μεταξύ των πολιτών. Η εμπλοκή των πολιτών, όπως τονίζεται σε συζητήσεις και προβληματισμούς για το ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των αξιών της, είναι μεγάλης σημασίας στην καλλιέργεια της ευρωπαϊκής ταυτότητας μεταξύ των πολιτών. Η συνθήκη της Λισαβόνας εμπεριέχει νέες δημοκρατικές αξίες τις οποίες προβάλλει ως αναγκαίες για μια ενισχυμένη, άμεση και πιο συστηματική εμπλοκή και συμμετοχή στην κοινωνία των πολιτών εντός της δημοκρατικής ζωής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η προώθηση αυτών των αξιών στην πράξη απαιτεί μια κουλτούρα ενεργού πολιτειότητας στο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Η ενεργοποίηση της πρωτοβουλίας των πολιτών ειδικότερα θα προκαλέσει νέες μορφές συνεργασίας μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμών και των πολιτών και θα διευρύνει τον διάλογο μεταξύ των πολιτών. Η προώθηση των παραπάνω σε ευρωπαϊκό επίπεδο προϋποθέτει, όπως υπογραμμίζεται, την πιο ισχυρή εμπλοκή και συμμετοχή των πολιτών σε συζητήσεις σε εθνικό επίπεδο πάνω σε ζητήματα ευρωπαϊκής πολιτικής.

Η έλλειψη εμπλοκής και συμμετοχής των νέων καθώς και η αποσύνθεση των κοινωνικών δομών έχει επαναφέρει έντονα τη συζήτηση γύρω από την αναγκαιότητα οι νέοι να εκπαιδεύονται στην κατεύθυνση της ενεργού ιδιότητας του πολίτη μέσα από την προσφορά τόσο γνώσεων όσο και δεξιοτήτων. Σύμφωνα με έρευνα που δημοσιεύτηκε από το πρόγραμμα Ευρυδίκη (2005) σε 30 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης η ενεργός συμμετοχή των πολιτών στην κοινωνική και πολιτική ζωή αποτελεί προτεραιότητα των επιμέρους εθνικών εκπαιδευτικών πολιτικών. Τονίζεται μάλιστα ότι ο στόχος της προώθησης της ενεργού πολιτειότητας θα πρέπει να προωθείται μέσα από τους ακόλουθους άξονες:

- Σχολική Γνώση
- Ρόλος εκπαιδευτικού
- Σημασία της Συμμετοχής και της Δράσης
- Ρόλος όλου του εκπαιδευτικού συστήματος (αντιλήψεις, πρακτικές, νοοτροπίες, στάσεις, δημοκρατικά ήθη) ως αντανάκλαση του κοινωνικού γίνεσθαι

4. Διδακτική Κοινωνικών Επιστημών

Οι σύγχρονες τάσεις στη διδακτική των κοινωνικών επιστημών αναπτύχθηκαν μετά τη στροφή της δεκαετίας του '70 προς τις «βιωματικές παραστάσεις» και την «εννοιολογική μεταβολή», ενώ παράλληλα προωθήθηκαν πολλαπλές διδακτικές μέθοδοι που στηρίχθηκαν στα πορίσματα διαφόρων ερευνητικών πεδίων. Με εξαίρεση τον χώρο της ιστορίας, ο προβληματισμός γύρω από την οικοδόμηση, τη έκθεση και την προσέγγιση των εννοιών και των μεθόδων των

κοινωνικών επιστημών παρέμεινε στοιχειώδης. Η δυσκολία στην ανάπτυξη του προβληματισμού έγκειται σε μεγάλο βαθμό στις ίδιες τις επιστημολογικές ιδιαιτερότητες των επιστημών αυτών, αλλά και στις πολλαπλές και συχνά συγκυριακές αλλαγές εκπαιδευτικής πολιτικής αναφορικά με τους στόχους της διδασκαλίας των αντίστοιχων αντικειμένων.

Το μάθημα θα επιδιώξει επομένως να χαράξει μια συνδυαστική γραμμή μεταξύ της λογικής και της διδακτικής των κοινωνικών επιστημών, δίδοντας έμφαση στον «πολυπαραδειγματικό» χαρακτήρα τους. Θα οργανωθεί στη βάση επιλεγμένων θεμάτων και πειραματικών προτάσεων εναλλακτικής διδακτικής προσέγγισής τους.

5. Αναπτυξιακές Θεωρίες- θεωρίες μάθησης

Η ανάπτυξη του νέου Π.Σ. Κοινωνικών Επιστημών βασίζεται στις σύγχρονες αναπτυξιακές και ψυχοπαιδαγωγικές θεωρίες του λεγόμενου **‘κοινωνικο-πολιτισμικού κονστρουκτιβισμού’** (ή **εποικοδομητισμού**), βασικός άξονας του οποίου είναι η κατασκευή της γνώσης από τους ίδιους τους μαθητές με την ενεργό αλληλεπίδρασή τους σε ανοιχτά μαθησιακά περιβάλλοντα. Ο κονστρουκτιβισμός ‘βλέπει’ τη μάθηση ως ενεργό διαδικασία στην οποία οι μαθητές/τριες κατασκευάζουν ενεργά τη γνώση μέσω της διερεύνησης και της προσπάθειας κατανόησης του κόσμου που τους περιβάλλει. Η διερεύνηση του πραγματικού κόσμου και η οικοδόμηση της γνώσης σε σχέση με τις εμπειρίες, η συνεργασία με τους συμμαθητές και η σύγκριση με τις γνώσεις και τις απόψεις τους καθώς και η εφαρμογή της γνώσης σε νέα περιβάλλοντα αποτελούν δομικά στοιχεία του συγκεκριμένου μοντέλου μάθησης.

Κάθε άτομο συνθέτει νοητικά πρότυπα ή σχήματα μέσω των οποίων κατανοεί τις εμπειρίες του. Αυτά τα νοητικά πρότυπα κατασκευάζονται με βάση την προγενέστερη γνώση, τις νοητικές δομές και τις υπάρχουσες πεποιθήσεις του. Ο κάθε μαθητής δομεί και ερμηνεύει την πραγματικότητα με βάση τις αντιλήψεις του, τις εμπειρίες του, τα γνωσιακά και νοητικά του σχήματα. Η μάθηση είναι απλά η εσωτερική ρύθμιση των νοητικών προτύπων ή σχημάτων, ώστε να ενσωματώσει τις νέες εμπειρίες⁴.

⁴ Ο Jean Piaget (εισήγαγε την έννοια της γνωστικής δομής και των νοητικών σταδίων ανάπτυξης), Ο Lev Vygotsky (τόνισε τον θεμελιώδη ρόλο της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στην ανάπτυξη της γνώσης), ο Jerome Brunner (υποστήριξε ότι όλα μπορούν να διδαχθούν στα παιδιά, αρκεί ο εκπαιδευτικός να βρει έναν έντιμο παιδαγωγικά τρόπο να μεταφράσει τις πληροφορίες που μαθαίνονται σε ένα σχήμα κατάλληλο για τη τρέχουσα νοητική κατάσταση του μαθητή), ο Carl Rogers (διέκρινε δυο τύπους μάθησης, τον γνωστικό και τον εμπειρικό, ο οποίος είναι και σημαντικότερος και είναι συνώνυμος της προσωπικής αλλαγής και ανάπτυξης) είναι, μεταξύ άλλων, εκπρόσωποι του κονστρουκτιβισμού.

Σύμφωνα με τον εποικοδομητισμό το γεγονός της μάθησης χαρακτηρίζεται από τα παρακάτω:

- Το περιεχόμενο της μάθησης δεν ορίζεται εκ των προτέρων, αλλά πρέπει να κατασκευαστεί με τη γνώση των μαθητών/τριών. Αυτή η γνώση πρέπει να ενσωματωθεί στο πρόγραμμα σπουδών και σε άλλους σχετικούς τομείς της σχολικής δραστηριότητας.
- Το περιεχόμενο της γνώσης περιλαμβάνει την πολυαισθητηριακή ενεργή συμμετοχή του μαθητή/τριας. Οι μαθητές προσεγγίζουν ένα συγκεκριμένο πρόβλημα το οποίο πρέπει να λύσουν. Η μάθηση πρέπει να γίνεται μέσα σε αυθεντικές συνθήκες και σε ρεαλιστικά πλαίσια.
- Οι δεξιότητες επίλυσης προβλήματος που αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων είναι μοναδικές σε κάθε άτομο. Η μάθηση πραγματοποιείται μέσω της ανακάλυψης, της εμπειρίας και της διαμόρφωσης προτύπων. Ο μαθητής συμμετέχει ενεργά χρησιμοποιώντας το υλικό μάθησης, ακολουθεί το δικό του ρυθμό μάθησης και για να δράσει πρέπει να παρακινηθεί πραγματικά.
- Ενθαρρύνεται η επικοινωνία μεταξύ των μαθητών. Η προς μάθηση έννοια συζητιέται από τις όλες τις πλευρές.
- Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει το ρόλο του βοηθού στη μάθηση: υποστηρίζει τον μαθητή για να κατασκευάσει τα εννοιολογικά και λειτουργικά νοητικά σχήματα των αντικειμένων της μάθησης.
- Η αξιολόγηση αποτελεί μέρος της διαδικασίας μάθησης. Ο μαθητής αξιολογείται από τον εκπαιδευτικό, αλλά αξιολογεί και ο ίδιος την πρόοδό του. Η αποτυχία του μαθητή σημαίνει ότι έχει ανάγκη βοήθειας.

(<http://jmokias.webnode.com/εποικοδομητισμός>)

6. Τα Προγράμματα Σπουδών (Π.Σ.) και το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής στην Ελλάδα

Τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) στην ελληνική εκπαίδευση από τη Μεταπολίτευση ως το 1997, παρά τις αλλεπάλληλες μεταρρυθμίσεις, παρέμειναν παραδοσιακά και κλειστά προγράμματα. Τα προγράμματα αυτά χαρακτηρίζονταν κυρίως από δασκαλοκεντρικές μεθόδους διδασκαλίας και παρέμεναν συγκεντρωτικά. Αποτελούσαν μάλιστα ολοκληρωμένες προτάσεις ως προς τη διαμόρφωση και τη διεξαγωγή του μαθήματος, έδιναν ιδιαίτερη έμφαση στην επίτευξη γνωστικών στόχων και ελάχιστη στη μαθησιακή διαδικασία, παραβλέποντας τις ιδιαίτερες ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις των μαθητών.

Συνοπτικά, οι αδυναμίες τους συνίστανται στα εξής: ασαφής και αόριστη στοχοθεσία, απομνημόνευση γνώσεων πληροφοριακού χαρακτήρα, αυστηρός προσδιορισμός του περιεχομένου της διδασκτέας ύλης, ανελαστικός προγραμματισμός της διδασκαλίας, περιορισμένη δυνατότητα ανάληψης

πρωτοβουλιών από τον εκπαιδευτικό. Κατά συνέπεια μέχρι το 1997 η συμμετοχή των μαθητών περιορίζεται σε δραστηριότητες γνωστικού χαρακτήρα που συμβάλλουν στην καλύτερη εκμάθηση των διαφόρων μαθημάτων, ορίζεται δηλαδή σε ένα γενικό και αόριστο πλαίσιο, ενώ δεν υπάρχουν ειδικές ρυθμίσεις για συγκεκριμένες δράσεις, ενεργοποίηση και λήψη αποφάσεων εντός του σχολικού πλαισίου και της σχολικής τάξης.

Με τις εκπαιδευτικές αλλαγές που επιχειρήθηκαν κατά την περίοδο 1997-2003 έγινε προσπάθεια τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) να αποκτήσουν σταδιακά χαρακτήρα ευέλικτων προγραμμάτων, με στόχο να αντιμετωπιστεί η μάθηση όχι ως συσσώρευση γνώσεων αλλά ως δημιουργική καλλιέργεια των τρόπων πολυπρισματικής κατάκτησης της γνώσης μέσα από συμμετοχικές και βιωματικές διαδικασίες (Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, 1997). Επίσης, από το 2003, με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και τα ΑΠΣ για την υποχρεωτική εκπαίδευση υιοθετήθηκε και η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης και επιχειρήθηκε η διασύνδεση των γνωστικών αντικειμένων. Τα προγράμματα αυτά στόχευαν στη διασφάλιση της συνέχειας της διδασκόμενης ύλης, στην εξάλειψη της αποσπασματικότητας της γνώσης, στην αποφυγή επικαλύψεων της ύλης, καθώς επίσης στη δημιουργία ενός πλαισίου που θα διασφάλιζε μεγαλύτερη αυτονομία στον εκπαιδευτικό.

Εξέλιξη του περιεχομένου και των στόχων της πολιτικής εκπαίδευσης

Για μεγάλο χρονικό διάστημα η πολιτική αγωγή εμφανιζόταν ως ένα είδος 'πολιτικής διδασκαλίας', καθώς επικεντρωνόταν στη μεταφορά και τη μετάδοση ενός συνόλου γνώσεων. Στη συνέχεια το μοντέλο αυτό αποδείχτηκε ότι δεν συνδέεται ουσιαστικά με τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά βιώνουν το κοινωνικο-πολιτικό περιβάλλον· λειτουργεί περισσότερο ως γραμμικό σχήμα με στόχο την κάλυψη των στοιχείων εκείνων που συνδέονται με την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών και των επικοινωνιακών απαιτήσεων. Επισημάνθηκε η ανάγκη τροποποίησης των στόχων της πολιτικής αγωγής: η μετάβαση από την περιγραφή των θεσμών και της λειτουργίας τους στη διαμόρφωση ενός ατομικού κριτηρίου και στην οικοδόμηση ενός ιδιαίτερου -προσωπικού- τρόπου σκέψης και συμπεριφοράς.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 η συζήτηση επικεντρώθηκε στο πώς θα μπορούσε να διαμορφωθεί καλύτερα η πολιτική διαπαιδαγώγηση: ποιες δεξιότητες, αξίες, στάσεις και συμπεριφορές είναι αναγκαίες για τη διαμόρφωση του πολίτη της σύγχρονης κοινωνίας. Κρίθηκε απαραίτητο να επιτευχθεί μια σύνδεση της πολιτειακής ιδιότητας των ατόμων-πολιτών με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις κοινωνικές υποχρεώσεις και ευθύνες. Επισημάνθηκε η ανάγκη διαμόρφωσης ικανών πολιτών, με την έννοια ότι ως καταναλωτές και ως εργαζόμενοι θα ήταν ικανοί να αξιολογούν με κριτικό τρόπο το ρόλο της επιστήμης και της τεχνολογίας. Θεωρήθηκε, επίσης, αναγκαίο να βοηθηθεί ο πολίτης στην απόκτηση της ικανότητας να βλέπει και να προσεγγίζει τα προβλήματα ως μέλος της κοινότητας και της ευρύτερης κοινωνίας, να εργάζεται μαζί με άλλους με συνεργατικό τρόπο και να αναλαμβάνει ευθύνες, να μπορεί να κατανοεί τις διαφορές, να ανέχεται και να αποδέχεται τις πολιτισμικές

διαφορές, να μπορεί να σκέφτεται με κριτικό και συστηματικό τρόπο, να επιθυμεί να αλλάξει τον τρόπο ζωής του και τις καταναλωτικές του συνήθειες · να έχει παράλληλα ευαισθησίες απέναντι στα ανθρώπινα δικαιώματα, να συμμετέχει στην πολιτική σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Στην κοινωνική σφαίρα θεωρείται πολύ σημαντική η ενεργός παρουσία του πολίτη σ' ένα δίκτυο ελεύθερα διαμορφωμένων εθελοντικών οργανώσεων, οι οποίες δεν αποτελούν επίσημους θεσμούς του κράτους, αλλά συνθέτουν αυτό που χαρακτηρίζεται 'κοινωνικό κεφάλαιο'. Δεδομένου ότι κρίνεται αναγκαία η δημιουργία πολιτών που 'σκέφτονται' συνολικά και ταυτόχρονα ενεργούν τοπικά' εκτιμάται η σημασία της προσφοράς σε αυτούς ενός πλαισίου αντίληψης που θα τους επιτρέψει να κατανοήσουν τους πολλαπλούς τους ρόλους σε πολλά και διαφορετικά επίπεδα και της καλλιέργειας των δυνατοτήτων και των δεξιοτήτων διαθέτουν τις δυνατότητες και τις δεξιότητες που θα τους επιτρέπουν να υπερπηδούν γεωγραφικά ή πολιτισμικά εμπόδια.

Διαπιστώνεται γενικότερα η υιοθέτηση ενός νέου παραδείγματος πολιτικής εκπαίδευσης -αυτό της αγωγής στην ιδιότητα του πολίτη- το οποίο αποτελεί ένα είδος προβληματισμού πάνω στην ίδια την πολιτισμική και πολιτική ταυτότητα και οντότητα του μαθητή στο σχολικό πλαίσιο. Η αξία της πολιτικής εκπαίδευσης συνδέεται με τη διαπίστωση ότι πρόκειται για ένα σημαντικό μέσο αντιμετώπισης των μορφών αποκλεισμού και περιθωριοποίησης στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, αλλά και των εκδηλώσεων βίας στον ίδιο χώρο.

Πρόκειται για είναι ένα θεωρητικό και πρακτικό πλαίσιο, στο οποίο μεταφράζονται και μεταφέρονται -σε μορφή συμφωνιών ή διαφωνιών- οι διάφορες αντιλήψεις σχετικά με την κοινωνική και πολιτική ζωή, το ρόλο και το περιεχόμενο των δικαιωμάτων, των ελευθεριών και των υποχρεώσεων που θεωρούμε νόμιμες για εμάς και τους άλλους, οι τρόποι ερμηνείας της θέσης των συγκρούσεων, των αντιλήψεων σχετικά με την εκπαίδευση, αλλά και το ρόλο του σχολείου, της οικογένειας και των υπολοίπων θεσμών που παρεμβαίνουν στην διαπαιδαγώγηση.

Το ενδιαφέρον μετατοπίζεται από την επιλογή του πιο έγκυρου γνωστικού περιεχομένου μάθησης στη διαμόρφωση των πιο κατάλληλων εκπαιδευτικών μεθόδων και διδακτικών τεχνικών με σκοπό τη διευκόλυνση της ενεργητικής μάθησης. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο τα προγράμματα αγωγής του πολίτη ενσωματώνουν έναν αριθμό δραστηριοτήτων που απαιτούν κοινωνική-πολιτική δράση και εμπειρία και τη βίωση της δημοκρατίας στην πράξη (συμμετοχή δηλαδή σε πολιτικές καμπάνιες, κοινοτικά σχέδια, εθελοντική προσφορά και υπηρεσία). Η αγωγή του πολίτη με αυτή τη μορφή δεν περιορίζεται σε ένα συγκεκριμένο μάθημα, αλλά διαχέεται σε όλη τη σχολική ατμόσφαιρα, αποτελεί το 'κοινωνικό κλίμα' του σχολείου.

7. Τα νέα Προγράμματα Σπουδών και ο ρόλος τους στο Νέο Σχολείο

Τα νέα αναλυτικά προγράμματα σπουδών καθιστούν κεντρική τους στρατηγική τη διαθεματική και ολιστική προσέγγιση της γνώσης, η οποία «υποστηρίζεται από μεθόδους ενεργητικής απόκτησης της γνώσης». Οι μεθοδολογικές αυτές προσεγγίσεις, δηλαδή οι προτεινόμενες διδακτικές ενέργειες για τη διδασκαλία ενός γνωστικού αντικείμενου που προτείνονται ως στρατηγικές διδασκαλίας είναι: α) η διερευνητική-ανακαλυπτική και ενεργητική προσέγγιση της γνώσης, δηλαδή ο σχεδιασμός και η πραγματοποίηση επιτόπιας έρευνας για την επίλυση πραγματικών προβλημάτων στο άμεσο κοινωνικό περιβάλλον των μαθητών, με στόχο να μάθει ο μαθητής «πώς να μαθαίνει»· β) η εμπειρικο-βιωματική προσέγγιση, με επισκέψεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον· γ) η χρήση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών ή εποπτικών υλικών για την αναζήτηση, συλλογή, επιλογή και παρουσίαση πληροφοριών· δ) η εννοιοκεντρική κατεύθυνση της γνώσης· ε) ο διάλογος, η συζήτηση και οι ερωτήσεις δάσκαλου-μαθητή, καθώς και η συζήτηση σε ομάδες· στ) η συνεργατική μάθηση, με τις ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες (μορφές διδασκαλίας) και τα Διαθεματικά σχέδια εργασίας (projects) κατά την ώρα της Ευέλικτης Ζώνης, τα παιχνίδια ρόλων, τη δραματοποίηση και το Θεατρικό παιχνίδι· αλλά και ζ) η κλασική, όμως πάντοτε χρήσιμη, άμεση μορφή διδασκαλίας, η αφήγηση.

Ορίζονται οι εξής επιμέρους στόχοι: απόκτηση υπευθυνότητας μέσω διαδικασιών συλλογικής εργασίας και αυτοαξιολόγησης, ενίσχυση αυτοπεποίθησης, αυτοεκτίμησης, απόκτηση μεταγνωστικών δεξιοτήτων, σχεδιασμός επόμενων σταδίων της διδασκαλίας, ποιοτική αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

8. Άξονες των Κοινωνικών Επιστημών στο Δημοτικό

Ε' Δημοτικού

Το παιδί και η οικογένεια Παρουσίαση διαφόρων μορφών οικογένειας: πυρηνική, μονογονεϊκή, πολύτεκνη, διευρυμένη) Σχέσεις μεταξύ των μελών. Ρόλοι των μελών (υποχρεώσεις και καθήκοντα). Κανόνες λειτουργίας και οργάνωσης της οικογένειας. Αξίες που διέπουν τη λειτουργία της οικογένειας. Δυσκολίες και προβλήματα στο πλαίσιο της οικογένειας

Το παιδί και η ομάδα. το παιδί στη σχολική ομάδα. Αποτελώ μέλος μιας ομάδας, συμμετέχω, συνεργάζομαι και συνυπάρχω αρμονικά. Τηρώ τις υποχρεώσεις, ακολουθώ τους κανόνες.

Η ομάδα των συνομηλίκων-φιλίες, σχέσεις. Το σχολείο ως ομάδα. Η ζωή στο σχολείο. Οι αποστολές και η οργάνωση του δημοτικού σχολείου. Ποιοι είναι οι κανόνες που πρέπει να ακολουθούνται;

Ζω, κατοικώ και κινούμαι στην κοινότητα Η οργάνωση της κοινότητας και οι δημοκρατικές αποφάσεις. Οι τοπικοί παράγοντες και η θέση του ατόμου (αυτόνομα ή μέσω οργανώσεων). Οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των κατοίκων. Σεβασμός του περιβάλλοντος και του πλαισίου της ζωής. Προστατεύω το περιβάλλον και προσέχω τους γύρω μου.

Κυκλοφορώ στο χώρο του σχολείου και της κοινότητας. (Όρια, δεσμεύσεις, περιορισμοί, δυνατότητες)

Αποκτώ ταυτότητα Τι σημαίνει να είσαι Έλληνας: πώς γίνεται κανείς Έλληνας; τι μου εξασφαλίζει η ελληνική ταυτότητα, υπηκοότητα, εθνικότητα; Υπάρχουν άτομα χωρίς ταυτότητα; χωρίς αναγνωρισμένη ταυτότητα; Η έννοια της πατρίδας (σύμβολα, πίστη, αξίες).

Είμαι πολίτης της Ελλάδας και του κράτους. Κατανοώ τη σημασία της δημοκρατίας. Ποιες είναι οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματά μου. Εξουσία και σχέσεις εξουσίας. Διάκριση εξουσιών, Συσχετισμός εξουσίας με κράτος. Έννοια κράτους, κανόνων-νόμων λειτουργίας του κράτους. Πολιτικά κόμματα-Πολιτεία-πολίτης. Ρόλος των νόμων στη λειτουργία του Κράτους. Σύνταγμα, δημοκρατία και πολίτης.

Εμείς και οι άλλοι: ισότητα και διαφορετικότητα. Διαφορετικοί αλλά ίσοι. Ισότητα δικαιωμάτων και διακρίσεις. Η ισότητα είναι μια δημοκρατική αρχή, αποτέλεσμα διαδοχικών κατακτήσεων μέσα στην ιστορία, προστατεύεται από το νόμο. Συλλογική και ατομική ευθύνη για την καταπολέμηση των ανισοτήτων. Η Ισότητα ανδρών-γυναικών.

Σέβομαι τον πολιτισμό και το φυσικό περιβάλλον. Υποχρεώσεις πολιτών απέναντι στην Πολιτιστική κληρονομιά και το Περιβάλλον. Κατανόηση της έννοιας 'πολιτιστική κληρονομιά': είναι μόνο τα μουσεία και τα μνημεία; Τι άλλο εμπεριέχεται στην έννοια; Ανάλυση και επεξεργασία τρόπων προστασίας του περιβάλλοντος.

Στ' Δημοτικού

Έθνος-Κράτος και Πολιτισμός. Επεξεργασία της έννοιας του έθνους και της πατρίδας, του τόπου δηλαδή μέσα στον οποίο γεννιέται και ζει το άτομο. Τρόπος σχηματισμού των εθνών-κρατών. Όργανα και λειτουργίες του Κράτους. Η έννοια του δικαίου και η δικαιοσύνη. Δικαιώματα και υποχρεώσεις των πολιτών. Έννοια του πολιτισμού. Στοιχεία του πολιτισμού (γλώσσα, σύμβολα, αξίες, κανονιστικά πρότυπα-νόρμες, ήθη, υλικά αντικείμενα). Διαδικασία πολιτισμικής μεταβίβασης, πολιτισμικής αλλαγής.

Η Ευρώπη και ο κόσμος-Παγκοσμιοποίηση. Λόγοι και αιτίες δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαδικασία ένταξης της Ελλάδας στην Ε.Ε. Η Ευρωπαϊκή

Ένωση και η Ελλάδα: σύμβολα, δομή όργανα και λειτουργίες. Υποχρεώσεις και δικαιώματα των ευρωπαϊών πολιτών. Σχέσεις μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αναγκαιότητα της διεθνούς οργάνωσης και συνεργασίας.

Ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης και των νέων τεχνολογιών. Ο ρόλος των ΜΜΕ. Ιστορία των ΜΜΕ και των νέων τεχνολογιών. Διαδίκτυο.

Η σύγχρονη κοινωνία –κοινωνικά προβλήματα Κοινωνικές ομάδες και κοινωνική οργάνωση. Κοινωνική θέση ή στάτους. Το φύλο και η φυλή. Κοινωνικοί ρόλοι Σύγκρουση ρόλων. Κοινωνικοί θεσμοί. Οικονομία-οικονομική κρίση-ανεργία-πληθωρισμός. Διεθνή οικονομικά θέματα. Σύνδεση οικονομικών προβλημάτων με κοινωνικά. Ο ρόλος της εκπαίδευσης.

Γ' Γυμνασίου

Το άτομο στην κοινωνία. Κοινωνική οργάνωση ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη διατήρηση και τη συνέχεια μιας κοινωνίας. Στοιχεία της κοινωνικής οργάνωσης, η κοινωνική θέση, οι κοινωνικοί ρόλοι και οι κοινωνικοί θεσμοί Διαδικασία κοινωνικοποίησης, φορείς κοινωνικοποίησης Κοινωνικά κινήματα. Κοινωνικά προβλήματα. Φύλο και φυλή. Ο ρόλος της θρησκείας στη σύγχρονη κοινωνία. Κοινωνική περιθωριοποίηση-Κοινωνικός αποκλεισμός. Κρατική μέριμνα και πρόνοια Οικονομία και κοινωνία

Πολιτεύματα, δημοκρατία και ο ρόλος του πολίτη Οργάνωση Πολιτείας. Εκλογικό σώμα και εκλογικά συστήματα. Έννοια και ρόλος του Συντάγματος. Βασικές αρχές του Συντάγματος. Η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, η αρχή του κράτους δικαίου, η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου. Η αρχή της διάκρισης των λειτουργιών. Το πολίτευμα της Ελλάδας. Η δημοκρατία και ο ρόλος του πολίτη.

Ελευθέρια-νέοι κίνδυνοι-ασφάλεια-προστασία. Η ασφάλεια και η ειρήνη. Η αναζήτηση της ειρήνης. Η κοινωνική ασφάλιση, η διεθνής συνεργασία. Νέοι κίνδυνοι (περιβαλλοντικοί, τεχνολογικοί, βιοηθικοί). Κοινωνική ασφάλιση Κοινωνική πρόνοια. Εργασία και κοινωνική ασφάλεια. Άμυνα-προστασία και ασφάλεια.

Νόμος-Δίκαιο και Δικαιοσύνη. Έννοια-προέλευση και εξέλιξη του Δικαίου. Κανόνες Ηθικής και κανόνες δικαίου.

Ευρωπαϊκή ένωση, διεθνής κοινότητα παγκόσμια οικονομία. Θεσμοί και πολιτικές της ευρωπαϊκής ένωσης. Ιστορική επισκόπηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Βασικοί θεσμοί-όργανα της Ε.Ε. Διαδικασία λήψης αποφάσεων στην Ε.Ε. Βασικές πολιτικές της Ε.Ε. Πολιτική ενοποίηση. Ο Ευρωπαίος πολίτης.

9. Οι στόχοι του μαθήματος σε σχέση με τους 4 πυλώνες του «Νέου Σχολείου»

Κατανοώντας

Στόχος του μαθήματος είναι να:

- A. Να προσφέρει στους μαθητές μια πολιτική και κοινωνική γνώση, μόρφωση, να εξασφαλίσει ένα είδος πολιτικού και κοινωνικού εγγραμματισμού
- B. Να εξοικειώσει τους μαθητές με την πολιτική και κοινωνική λειτουργία των θεσμικών οργάνων
- Γ. Να δώσει στους μαθητές τη δυνατότητα να αποκτήσουν συμπεριφορές, στάσεις και αξίες εναρμονισμένες με μια υπεύθυνη και ενημερωμένη ιδιότητα του πολίτη
- Δ. Να ενισχύει τη γνώση των κανόνων λειτουργίας του κοινωνικού και πολιτικού συστήματος και της δημοκρατίας, των συλλογικών αξιών, των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων του ανθρώπου και του πολίτη. Να δώσει τα εργαλεία να κάνουν συγκρίσεις μεταξύ διαφορετικών εποχών και πλαισίων.
- Ε. Να αναπτύξει την ικανότητα κριτικής εμβάθυνσης στις κοινωνικές διαφορές, ανισότητες, στη διαφορετικότητα με όρους πολιτισμικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς
- Στ. Να καλλιεργήσει συμπεριφορές και στάσεις που εναρμονίζονται με τις αρχές του δικαίου, του σεβασμού του άλλου, της κοινωνικής δικαιοσύνης, αλληλεγγύης και ευθύνης
- Ζ. Να δώσει έμφαση στην παρουσίαση των δομών και των λειτουργιών σε τρία επίπεδα: τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό-υπερεθνικό
- Η. Να αναδείξει το ρόλο των ΜΜΕ και των κοινωνικών δικτύων

Ερευνώντας

Στόχος του μαθήματος είναι να δώσει στους μαθητές δυνατότητες:

- A. να ανακαλύψουν τη γνώση μέσα από την προσωπική έρευνα, μελέτη, τον προβληματισμό και την κριτική ανάλυση και ανάγνωση της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας.
- B. να συγκρίνουν τα σύγχρονα προβλήματα εντός του κοινωνικοπολιτικού συστήματος με αυτά παλαιότερων εποχών, εντός διαφορετικών κοινωνικών και εθνικών πλαισίων.
- Γ. να αντιληφθούν και να εμβαθύνουν στις κοινωνικές ανισότητες και διαφορές
- Δ. να ανιχνεύσουν διαφορετικές και αντικρουόμενες οπτικές και διαστάσεις στα κοινωνικοοικονομικά και πολιτικά θέματα με βάση συμφέροντα, ιδεολογίες, αξίες, κοσμοθεωρίες.
- Ε. να μνηθούν σε τρόπους ανάγνωσης και ανάλυσης κοινωνικών και πολιτικών θεμάτων, προβλημάτων, διαφορούμενων εννοιών και θεμάτων

Επικοινωνώντας

Στόχος του μαθήματος είναι να δώσει στους μαθητές δυνατότητες:

- A. ανταλλαγής απόψεων, αντιλήψεων, πεποιθήσεων, ιδεών.
- B. ανάλυσης προβληματισμών και σκέψεων, εμπειριών και βιωμάτων
- Γ. ανάπτυξης επιχειρηματολογίας και διαλόγου
- Δ. επικοινωνίας με ομάδες και φορείς εντός και εκτός του σχολικού πλαισίου
- Ε. επικοινωνίας και ανταλλαγής σκέψεων, προβληματισμών και επιχειρημάτων μεταξύ συνομηλίκων και εκπαιδευτικών.

Συμμετέχοντας

Στόχος του μαθήματος είναι να:

- A. ενισχύσει την ανάληψη πρωτοβουλιών, δράσεων και την ενεργό συμμετοχή και εμπλοκή των μαθητών στη σχολική ζωή και στη ζωή της κοινότητας
- B. αναπτύξει στάσεις και αξίες υπεύθυνων, ενεργών και κριτικών πολιτών
- Γ. φωτίσει τρόπους συμμετοχής, ενεργοποίησης και δράσης των πολιτών σε διάφορα επίπεδα της κοινωνικής και πολιτικής ζωής. Να μυήσει στον εθελοντισμό και σε τρόπους συμμετοχής στην κοινωνία των πολιτών.
- Δ. αναπτύξει δεξιότητες επικοινωνίας και αναζήτησης/έρευνας, συμμετοχής και υπεύθυνης δράσης
- Ε. μυήσει τους μαθητές στην επεξεργασία και ανάλυση πληροφοριών και στην ομαδική εργασία.

10. Εκπαιδευτική Μεθοδολογία

1. Σύγχρονες προσεγγίσεις στις κοινωνικές επιστήμες έχουν επεξεργασθεί διδακτικές μεθόδους που παρέχουν δυνατότητες ουσιαστικής μελέτης και επεξεργασίας της κατανεμημένης σε κάθε τάξη ύλης. Οι προσεγγίσεις αυτές, μεταξύ άλλων, προτείνουν την εναλλακτική χρήση και τον συνδυασμό πολλών διδακτικών διαδικασιών: την αφήγηση των εκπαιδευτικών, την ανάγνωση και μελέτη βιβλίων, τη συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών που προέρχονται από διαφορετικές – γραπτές, υλικές, εικονικές, οπτικοακουστικές – πηγές και την επεξεργασία επιλεγμένων υποενοτήτων με βιωματικές δραστηριότητες και ομαδικές εργασίες.
 2. Προωθείται ο διάλογος, η ανάλυση και επεξεργασία θεμάτων-προβλημάτων της καθημερινότητας, χρήση επιχειρημάτων, ανάλυση διλημματικών/αμφιλεγόμενων θεμάτων.
 3. Η ενεργός συμμετοχή των παιδιών στη διαδικασία μελέτης και επεξεργασίας επιλεγμένων διαφόρων υποενοτήτων έχει ως αποτέλεσμα τη δόμηση κριτικής και ουσιαστικής γνώσης και σκέψης.
- Προτείνονται βασικές υποενοότητες προς μελέτη και επεξεργασία από τα παιδιά με ομαδικές βιωματικές δραστηριότητες και ομαδικές εργασίες. Αυτές προβλέπεται να προσαρμόζονται στο περιεχόμενο της κατανεμημένης σε κάθε

τάξη ύλης, σε σχέση με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά του τοπικού περιβάλλοντος κάθε σχολείου, αλλά και σε σχέση με την ηλικία, την προέλευση, τις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες αλλά και τα ενδιαφέροντα των παιδιών.

4. Οι θεματικές ενότητες μπορούν να διδαχθούν μέσα από την εκπόνηση σχεδίων εργασίας (projects), τα οποία θα επιλέγονται από ομάδες μαθητών και θα προσδιορίζονται όσον αφορά το ακριβές περιεχόμενό τους από τους ίδιους τους μαθητές, σε συνεργασία με τον καθηγητή. Η μορφή αυτών των εργασιών μπορεί να είναι διερευνητική (συλλογή πληροφοριών μέσω διαδικτύου, συγγραφή σεναρίων κλπ.) και βιωματική (δραματοποίηση).

11. Προτεινόμενες ενδεικτικές υποενότητες προς επεξεργασία με ομαδικές βιωματικές δραστηριότητες και εργασίες

1. Συμμετέχω στο διοικητικό συμβούλιο της κοινότητάς μου: παρεμβαίνω στο τοπικό επίπεδο και προτείνω αλλαγές για τη βελτίωση του οικιστικού περιβάλλοντος (ΚΠΑ)
2. Συμμετέχω σε συμβούλιο για τη διαμόρφωση του σχολικού κτιρίου και χώρου (εσωτερικά και εξωτερικά). Καταγράφω τις ανάγκες, τα προβλήματα, συνομιλώ με ειδικούς και κάνω προτάσεις και παρεμβάσεις (ΚΠΑ)
3. Οι μαθητές αποτυπώνουν τα άρθρα της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με σχέδια. Σχολιάζουν με κείμενα το κάθε άρθρο (ΚΠΑ)
4. Οι μαθητές εντοπίζουν μια ομάδα που αντιμετωπίζει έντονα προβλήματα περιθωριοποίησης και αναλαμβάνουν δράση για να τη στηρίξουν. Συζητούν, οργανώνουν και αποφασίζουν τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσουν (ΚΠΑ)
5. «Τουρισμός και αειφόρος ανάπτυξη» Ομαδική εργασία που συνδυάζει την αειφορία με την τουριστική ανάπτυξη στην Ελλάδα ή την Ευρώπη (Γεωγραφία)
6. Μετανάστευση και παγκοσμιοποίηση: Ομαδική εργασία με γεωγραφικό και ιστορικό χαρακτήρα σχετικά με τις χώρες της Ευρώπης και τις συνέπειες της ζωής στις σύγχρονες πόλεις μετά από τις πρόσφατες μεταναστευτικές εισροές. (Γεωγραφία ή/και ΚΠΑ)
7. Άσυλο και μετανάστευση στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) Ομαδική εργασία για την εικόνα που παρουσιάζουν τα ΜΜΕ για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες Προεκτάσεις σε Ιστορία, Οικιακή Οικονομία, γλώσσα, Ξένες γλώσσες. (Γεωγραφία)

8. Ο κοινωνικοποιητικός ρόλος της οικογένειας: Εκπόνηση ατομικών και ομαδικών εργασιών με στόχο να ερευνήσουν την ελληνική οικογένεια στις αρχές του 20^{ου} αιώνα και στις αρχές του 21^{ου}. Γίνονται συγκρίσεις μεταξύ των δύο μορφών οικογένειας σε επίπεδο δομής, αξιών, αντιλήψεων, πεποιθήσεων και πρακτικών. Θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες: Δομή, Αλληλεπίδραση, Ομοιότητες-Διαφορές, Μεταβολή. Προεκτάσεις στην Ιστορία και Γεωγραφία. (Οικιακή Οικονομία)

9. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ). Οργάνωση ατομικών και ομαδικών εργασιών με στόχο την ανάδειξη της διαφορετικότητας των διαφημιστικών μηνυμάτων της δεκαετίας του '70 με τα μηνύματα που διαχέονται από τα ΜΜΕ σήμερα. Οι μαθητές θα αναλάβουν να συλλέξουν και να ταξινομήσουν διαφημιστικά μηνύματα από εφημερίδες, περιοδικά, αφίσες, τηλεόραση, τα οποία μηνύματα θα αναφέρονται στο ίδιο θέμα π.χ τρόφιμα. (Οικιακή Οικονομία)

Η παραπάνω διδακτική προσέγγιση ενθαρρύνει τη διεπιστημονικότητα και συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών διαφόρων ειδικοτήτων και συμβάλλει στην ανάπτυξη αυτόνομης διερευνητικής μάθησης, στην εκπαιδευτική και κοινωνική ενσωμάτωση όλων των μαθητών και στη δημιουργία κλίματος συλλογικότητας και ευρηματικότητας στο πλαίσιο του Νέου Σχολείου.

12. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση στο μάθημα των Κοινωνικών Επιστημών προτείνεται να είναι μια σύνθετη διαδικασία η οποία θα περιλαμβάνει διάφορους τύπους: έλεγχος εμπέδωσης βασικών στοιχείων γνωστικού περιεχομένου μέσα από παραδοσιακά σταθμισμένα τεστ και επαναληπτικά διαγωνίσματα, έλεγχος βαθμού συμμετοχής και συνεργασίας στις ομαδικές εργασίες, αξιολόγηση δυνατότητας παρουσίασης εργασιών στην τάξη, οργάνωσης και διεκπεραίωσης συγκεκριμένων εργασιών, συμμετοχής στις συζητήσεις στην τάξη, ενδιαφέροντος για το αντικείμενο.

Η αξιολόγηση είναι συνεχής και διαμορφωτική, με στόχο τη διαρκή ανατροφοδότηση του μαθητή αλλά και του εκπαιδευτικού και τελική. Επίσης, ενεργοποιούνται μορφές αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης του μαθητή με στόχο την ενσυνείδητη κατανόηση και συναντίληψη της μαθησιακής του πορείας. Τέλος μέσα από τις εναλλακτικές, ποικίλες και ανατροφοδοτικές μορφές αξιολόγησης, οι οποίες μπορεί να ναι ποσοτικές και ποιοτικές, αξιολογείται και η διδακτική διαδικασία και συμβάλλει στον αναστοχασμό και τη βελτίωση του εκπαιδευτικού και των μεθόδων που αξιοποιεί.

Οι μαθητές συνεργάζονται υπό την επίβλεψη του εκπαιδευτικού και εμβαθύνουν σε αυτό το πλαίσιο μέσω της εργασίας τους σε ομάδες (μελετώντας πηγές, καταγράφοντας σκέψεις, συμμετέχοντας σε έρευνες τοπικής κοινωνίας, καταγράφοντας συμπεράσματα ή συγγράφοντας κάποιο κείμενο σχετικά με το θέμα που μελετούν).

Η αξιολόγηση θα πρέπει να αφορά την συναισθηματική και διανοητική εξέλιξη των μαθητών. Πιο συγκεκριμένα, την ανάπτυξη της δημιουργικότητάς τους, την απόκτηση οικονομικών και κοινωνικών γνώσεων, την καλλιέργεια κοινωνικών και πολιτισμικών δεξιοτήτων, καθώς και δεξιοτήτων κοινωνικής και οικονομικής ερμηνείας και κριτικής του κόσμου που τους περιβάλλει. Συνεπώς, θα πρέπει η αριθμητική βαθμολογία να συνοδεύεται από κάποια μορφή έκθεσης που συντάσσει ο εκπαιδευτικός για κάθε μαθητή/τρια ξεχωριστά επισημαίνοντας τα ακόλουθα:

- Συμμετέχει στη διαδικασία του μαθήματος (ενεργά, ικανοποιητικά, περιορισμένα, μη ικανοποιητικά)
- Συνεργάζεται αρμονικά με τους/τις συμμαθητές/τριες του/της (σχεδόν πάντοτε, τις περισσότερες φορές, μερικές φορές μόνο, ελάχιστα)
- Οργανώνει και παρουσιάζει εργασίες (άριστα, πολύ καλά, καλά, σχεδόν καλά).
- Αξιοποιεί τη δημιουργική του/της σκέψη και φαντασία (άριστα, ικανοποιητικά, περιορισμένα).
- Έχει κατακτήσει τις επιθυμητές γνώσεις (εξαιρετικά, ικανοποιητικά, περιορισμένα, μη ικανοποιητικά)
- Ενδοατομική αξιολόγηση: Πρόκειται για εκτίμηση που αναφέρεται στην προσπάθεια του/της μαθητή/τριας να αξιοποιήσει τις μαθησιακές δυνατότητές του/της (καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια και είναι αξιέπαινος/η, επαρκής και αποτελεσματική ή όχι η προσπάθειά του/της).

Η επεξεργασία των επιλεγμένων υποενοτήτων και οι αντίστοιχες ομαδικές εργασίες θα παρουσιάζονται στην ολομέλεια της τάξης, προς συζήτηση και περαιτέρω επεξεργασία. Με τη σύνθεση όλων των εργασιών στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς, τα παιδιά μπορούν να δημιουργούν δικό τους υλικό με πληροφορίες, στοιχεία που αναδεικνύουν διάφορες διαστάσεις των θεμάτων που μελέτησαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανδρούσου Α., Ασκούνη Ν. (επιμ.), Πολιτισμική ετερότητα και ανθρώπινα δικαιώματα Προκλήσεις για την εκπαίδευση, Αθήνα: Μεταίχμιο, 2011.

Annette J., Active learning for active citizenship'. Democratic citizenship and lifelong learning, *Education, Citizenship and Social Justice*, July 2009 vol. 4 no. 2 149-160

Arnot, M., Educating the gendered citizen: Sociological engagements with national and global agendas, Abingdon: Routledge, 2009.

Arthur, J., Gearon, L., & Sears, A., Education, politics and religion, Abingdon, Routledge, 2010.

Arthur J. – Davies I. (επιμ.), Citizenship Education, τόμοι 1-4, SAGE Library of educational thought and practice, Λος Άντζελες 2008.

Arthur J., Davies I., Hahn C., *Education for Citizenship and Democracy*, SAGE Handbook,

Bellamy R. – Castiglione D. - Shaw J. (επιμ.), Making European Citizens. Civic Inclusion in a transnational context, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2006.

Bennett, L. (ed.) Civic Life Online: Learning How Digital Media Can Engage Youth, M.I.T. Press, 2008.

Bernstein B., Παιδαγωγικοί κώδικες και κοινωνικός έλεγχος, Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 1989.

Bîrzea C., All-European Study on Education for Democratic Citizenship Policies, Council of Europe Publications, 2004.

Canivez P., Ποια αγωγή για τον πολίτη; (μτφρ. Λ. Σκουρολιάκου), Αθήνα: Scripta, 2000.

Cunningham P. & N. Fretwell (eds.) Lifelong Learning and Active Citizenship. London: CiCe, 2010.

Δαμανάκης Μ., Διδακτική της Πολιτικής Αγωγής, Επιστημονική Επετηρίδα του Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων 1990.

Davies, L., Williams, C., Yamashita, H. and Ko Man-Hing, A., Inspiring Schools: Impact And Outcomes. Taking up the Challenge of Pupil Participation. London: Canegie and Esmée Fairburn, 2006.

Δραγώνα-Μονάχου, Μ. (επιμ.), Για μια φιλοσοφική παιδεία ανθρώπινων δικαιωμάτων, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2005.

Dziuban C.D. – Cornett J.W. – Boyd Pitts A. – Setenyi J. – Gal T.- Laszlo E. Developing the European citizen: Investing in Europe's Democratic future, International Journal of Social Education, τ.21 ν.2, Φθινόπωρο - Χειμώνας 2006-2007, σσ.177-195.

Fülöp, M. (2009) Socialization for cooperative and competitive citizen: a classroom observation study. Social Science Tribune. Special Issue: From a national identity to a European one. Vol. 55. Summer. 59-87.

Habermas J., Η ηθική της επικοινωνίας, Αθήνα: Εναλλακτικές Εκδόσεις, 1997.

Hess D., Controversy in the Classroom. The Democratic Power of Discussion, New York/London: Routledge 2009.

Hess D., L. Gatti, Putting politics where it belongs: In the classroom, Issue New Directions for Higher Education Special Issue: Educating for Deliberative Democracy, Volume 2010, Issue 152, pages 19–26, Winter 2010

Johnson, L. & Morris, P. Towards a framework for critical citizenship education, Curriculum Journal, 21:1, 2010, 77 - 96

Καζαμιάς Α., Πετρονικολός Λ., (επιμ.), Παιδεία και Πολίτης. Η Παιδεία του Πολίτη της Ελλάδας, της Ευρώπης και του κόσμου, Αθήνα: Ατραπός 2003.

Καρακατσάνη Δ., Εκπαίδευση και πολιτική διαπαιδαγώγηση. Γνώσεις, αξίες, πρακτικές, Αθήνα: Μεταίχμιο 2004.

Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη Γ. (επιμ.), Η Δημοκρατία, ο Πολίτης και οι «άλλοι», Αθήνα: Gutenberg 2005

Κοσσυβάκη Φ., Κριτική Επικοινωνιακή Διδασκαλία. Κριτική προσέγγιση της διδακτικής πράξης, Αθήνα, Gutenberg 2002.

Κουζέλης Γ., Ενάντια στα Φαινόμενα: Για μια Προσέγγιση της Διδακτικής των Κοινωνικών Επιστημών, Αθήνα: Κάπολα Κων. Παγώνα Εκδόσεις - Εκθέσεις - Μελέτες, 2005.

Κουζέλης Γ., Από τον Βιωματικό στον Επιστημονικό Κόσμο: Ζητήματα Κοινωνικής Αναπαραγωγικής της Γνώσης, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική Α.Ε., 1992.

Κουζέλης Γ., Ψυχοπαίδης Κ., Επιστημολογία των Κοινωνικών Επιστημών, Κείμενα, Αθήνα: Νήσος, 1996.

Πετρονικολός Λ., Ευρωπαϊκή ταυτότητα και παιδεία του πολίτη: Η περίπτωση της Ελλάδας, Συγκριτική και Διεθνής Εκπαιδευτική Επιθεώρηση, τ.2, Απρίλιος 2004, σσ. 95-126.

Kuhn M. (επιμ.), Who is the European? – A new global player?, Peter Lang, Νέα Υόρκη 2007.

Kymlicka W., Η πολιτική φιλοσοφία της εποχής μας Μια εισαγωγή, Αθήνα: Πόλις, 2005.

Ματσαγγούρας, Η.Γ., Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση. Για το καθημερινό σχολείο και για τα Περιβαλλοντικά, τα Πολιτιστικά και τα Ευρωπαϊκής Συνεργασίας Προγράμματα, Αθήνα: Γρηγόρης, 2003.

Μούτσιος Σ., Η «κρίση της δημοκρατίας» η εκπαιδευτική πολιτική στην Ευρώπη και η αγωγή του πολίτη, Συγκριτική και Διεθνής Εκπαιδευτική Επιθεώρηση, τ.10, Απρίλιος 2008, σσ. 62-94.

Μπάλιας Σ., (επιμ.), Ενεργός πολίτης και Εκπαίδευση, Αθήνα: Παπαζήσης, 2008.

Πετρονικολός Λ., Ευρωπαϊκή ταυτότητα και παιδεία του πολίτη: Η περίπτωση της Ελλάδας, Συγκριτική και Διεθνής Εκπαιδευτική Επιθεώρηση, τ.2, Απρίλιος 2004, σσ. 95-126.

Parker W. C. (Ed.), Social studies today: Research and practice. New York: Routledge, 2010.

Ross, A., A European Education: citizenship, identities and young people, European issues in children's identity and citizenship, τ.8, Trentham Books, Στόουκ ον Τρεντ 2008.

Ross A. (eds) Reflecting on Identities: Research, Practice and innovation. London: London Metropolitan University, 2008.

Sander W. (επιμ.), Handbuch politische Bildung, Bundeszentrale für politische Bildung, Βόννη 2007.

Steiner-Khamsi G., Torney-Purta J., Schulle J., New Paradigms and Recurring Paradoxes in Education for Citizenship: An International Comparison, JAI Elsevier Science, 2002.

Υλοποιώντας το Πρόγραμμα Σπουδών

Σχέδιο εργασίας: Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Ε' Δημοτικού

“Είμαι μέλος μιας οικογένειας”

Ιδιαίτερη Περιοχή του γνωστικού αντικείμενου:
Το παιδί και η οικογένεια

Στόχοι διδακτικής πρότασης (ενδεικτικοί)

Γενικός Σκοπός: Σκοπός του σχεδίου μαθήματος είναι οι μαθητές να αναλύσουν το ρόλο και τη

σημασία της οικογένειας, να κατανοήσουν τους δεσμούς που τους συνδέουν με τα άλλα μέλη της οικογένειας και να γνωρίσουν τις αξίες, τους κανόνες, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που είναι προϋποθέσεις της αρμονικής ομαδικής ζωής.

Ειδικοί Στόχοι του μαθήματος

Γνωρίζοντας & κατανοώντας

Να γνωρίσουν:

- * ότι η οικογένεια είναι η πρωταρχική κοινωνική ομάδα, η οποία μας εξασφαλίζει την επιβίωσή μας και την ικανοποίηση των αναγκών και επιθυμιών μας.
- * Ότι είναι απαραίτητη η ύπαρξη αξιών και κανόνων, ώστε να λειτουργεί ομαλά και να πραγματοποιεί τους στόχους της.
- * Ότι η μορφή της και οι ρόλοι των μελών της διαφοροποιούνται στο χώρο και στο χρόνο.
- * Ότι υπάρχουν θεσμοί που βοηθούν την οικογένεια να εκπληρώνει τους στόχους της.
- * Να συνειδητοποιήσουν και να αναλύσουν τους δεσμούς και τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών της πρωτογενούς αυτής κοινωνικής ομάδας.
- * Να αντιληφθούν ότι η αρμονική ομαδική συμβίωση προϋποθέτει δικαιώματα και υποχρεώσεις για όλα τα μέλη που αποτελούν την ομάδα.
- * Να ενημερωθούν/πληροφορηθούν για τις διάφορες μορφές της οικογένειας και για τους ρόλους των δύο φύλων.
- * Να γνωρίσουν τι καθιερώνει το οικογενειακό δίκαιο σήμερα για τους ρόλους των δύο φύλων και για τις σχέσεις των μελών της οικογένειας σήμερα.

- * Να κατανοήσουν ότι στην ομαδική ζωή εμφανίζονται δυσκολίες και προβλήματα τα οποία πρέπει να αντιμετωπίσουμε.

Ερευνώντας & εντοπίζοντας

- * Να ερευνήσουν και να εντοπίσουν μέσα από ποικίλο υλικό (φωτογραφίες, εφημερίδες, περιοδικά, λογοτεχνία, ταινίες κλπ.) και από το περιβάλλον τους, τις σύγχρονες μορφές οικογένειας που απαντώνται στη χώρα μας.
- * Να ερευνήσουν μέσα από τα προσωπικά τους βιώματα αν υπάρχει ισότητα των δύο φύλων.
- * Να αντλήσουν στοιχεία από διάφορες πηγές, για τη μορφή της οικογένειας και για τους ρόλους των μελών της στο παρελθόν (εποχή παππούδων, παλαιότερες)
- * Να εντοπίσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές των ρόλων των μελών της σύγχρονης και της παραδοσιακής οικογένειας.

Επικοινωνώντας & συνεργαζόμενοι με άλλους

- * Να ενθαρρυνθούν να εργαστούν ομαδικά.
- * Να εκτιμήσουν τη σημασία της επικοινωνίας, του σεβασμού του προσώπου του άλλου, της αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας, των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων όλων των μελών της ομάδας – οικογένεια.
- * Να παίξουν παιχνίδι ρόλων με περιεχόμενο: διαπραγματευόμαστε με τους γονείς το χρηματικό ποσό για τα ημερήσια ή τα εβδομαδιαία προσωπικά μας έξοδα.
- * Να σχεδιάσουν και να οργανώσουν ομαδικά μια σκηνή-θεατρικό δράμα, το οποίο θα αναπαριστά μια οικογένεια που αντιμετωπίζει προβλήματα επικοινωνίας των μελών της με αφορμή ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζει η οικογένεια.

Συνδέοντας με τη ζωή

- * Συναισθάνονται το πώς νιώθουν τα παιδιά και οι γονείς, όταν υπάρχουν δυσκολίες και προβλήματα και επί πλέον προβλήματα επικοινωνίας.
- * Διενεργούν μικρή έρευνα στο οικογενειακό τους περιβάλλον μέσα από συνεντεύξεις με μεγαλύτερους, σχετικά με την κατανομή των ρόλων (π.χ. επαγγελμάτων) κάθε μέλους στην οικογένεια, τον τρόπο ικανοποίησης των αναγκών, τη διανομή των εργασιών του σπιτιού, τον ελεύθερο χρόνο κτλ.
- * Αναζητούν υλικό (κείμενα, φωτογραφίες) για τη ζωή των οικογενειών σε άλλες χώρες ξεκινώντας από τις οικογένειες των αλλοδαπών συμμαθητών

τους. Ταξινομούν το υλικό ανάλογα με τις γεωγραφικές περιοχές προέλευσης, το καταγράφουν και το παρουσιάζουν με ποικίλους τρόπους έκφρασης και τέλος συζητούν για τις ομοιότητες και διαφορές που εμφανίζονται στις διάφορες περιπτώσεις.

Οι παραπάνω στόχοι υπηρετούν τις ακόλουθες επιθυμητές οριζόντιες ικανότητες:

- ο Ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας
- Κοινωνικές ικανότητες
- ο Μεταγνωστικές ικανότητες («μαθαίνω πώς να μαθαίνω»)
- ο Διαμορφώνω θετική και ενεργητική στάση για τη ζωή

Εκπαιδευτικές τεχνικές που αξιοποιούνται στο πλαίσιο αυτού του σεναρίου-σχεδίου διδασκαλίας:

- ✓ Ερωτήσεις – Απαντήσεις
- ✓ Ομαδική Εργασία
- ✓ Θεατρικό παιχνίδι – παιχνίδι ρόλων
- ✓ Συζήτηση
- ✓ Συνεντεύξεις από άτομα του οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος
- ✓ Ανάλυση περιεχομένου λογοτεχνικών κειμένων.

Εκπαιδευτικές υλικό που αξιοποιείται

Ιστοσελίδα Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

<http://www.pi-schools.gr/books/dimotiko/>

<http://www.pi-schools.gr/download/lessons/social/entypa/goneis.pdf>

Εκτιμώμενη διάρκεια: Η διάρκεια του σχεδίου εργασίας είναι 4 διδακτικές ώρες.

Ανάπτυξη σχεδίου εργασίας

Γενική Περιγραφή

Προαπαιτούμενη γνώση

Οι γνώσεις των μαθητών από τα μαθήματα των προηγούμενων τάξεων και ειδικότερα από τη Μελέτη του Περιβάλλοντος και οι βιωματικές τους εμπειρίες.

Δραστηριότητες 1ης διδακτικής ώρας

1^η φάση:

Η ενότητα που επιλέχθηκε αποτελεί το πρώτο μάθημα στην ΚΠΑ της Ε' δημοτικού. Γι' αυτό, η 1^η διδακτική ώρα θα αφιερωθεί:

- * στη γνωριμία του εκπαιδευτικού με τους μαθητές
- * στον καθορισμό των όρων και των κανόνων εργασίας και συνεργασίας

- * στην παρουσίαση του μαθήματος δηλ. στο τι και στο πώς θα διδαχθεί στη διάρκεια της σχολικής περιόδου και στους στόχους είναι επιθυμητό να πραγματοποιηθούν.

2^η φάση:

Στη συνέχεια προτείνεται να δοθεί στους μαθητές η παρακάτω κάρτα με τίτλο «**Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΟΥ**». Αφού τη συμπληρώσουν οι μαθητές θα την παρουσιάσουν στην τάξη. Θα γίνει συζήτηση και με τις κατάλληλες ερωτήσεις οι μαθητές θα καταλήξουν στον ορισμό της οικογένειας. Ακολούθως θα αναφερθούν οι τρόποι δημιουργίας οικογένειας: Θρησκευτικός και πολιτικός γάμος.

Σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι:

- α. η γνωριμία και η επικοινωνία των μελών της σχολικής ομάδας,
- β. η διερεύνηση και εντοπισμός από το παιδί στοιχείων της οικογενειακής του ομάδας και στοιχείων της ατομικότητας του και
- γ. ο ορισμός της οικογένειας ως κοινωνικής ομάδας.

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΟΥ		
1	2	3
4	5	6
7	8	8

Σε κάθε ένα από τα τετράγωνα να γράψετε τις απαντήσεις στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Το όνομα και το επώνυμό μου. Τα ονόματα των γονέων μου
2. Τα ονόματα των αδελφών μου και των άλλων συγγενών που μένουν μαζί μου.
3. Η χώρα προέλευσής μου και η θρησκεία μου
4. Τι αγαπώ να κάνω – τα ενδιαφέροντά μου
5. Τι μπορώ να κάνω πολύ καλά, καλά, αρκετά καλά.
6. Ένα σημαντικό γεγονός της ζωής μου τον τελευταίο χρόνο
7. Η πιο ευχάριστη στιγμή της ημέρας μου
8. Οι 2 μεγαλύτερες επιθυμίες μου
9. Οι 2 μεγαλύτερες ανάγκες μου

Δραστηριότητες 2ης διδακτικής ώρας

1^η φάση

Δίνουμε στα παιδιά φωτοτυπίες με τα λογοτεχνικά κείμενα:

A. Απόσπασμα από το ποίημα του Γιάννη Ρίτσου «Πρωινό Άστρο»

«ΚΟΡΙΤΣΑΚΙ,
μεγάλα μάτια
τι μεγάλα-
σε ποιο ουρανό χαμογελάς
τι βλέπεις πίσω από τα μάτια μας;
Κάτω από τα τριανταφυλλένια
πέλματά σου
δυο καρδιές-
η καρδιά της μητέρας
η καρδιά του πατέρα.
Πάτα γερά.
Δε θα πέσεις.
Όπου ακουμπήσεις πούπουλα και
φως

πούπουλα και φως η μάννα σου
πούπουλα και φως εγώ-
με παίρνει ο αέρας
πούπουλο και φως.
Κράτησέ με.

‘Α, κοριτσάκι σπίτι μας
δεν είναι κείνο που ‘χουμε,
είναι κείνο που χτίζουμε.
Περπάτα, κοριτσάκι-
Είναι μακρύς, μακρύς, μακρύς ο
δρόμος.
Ο δρόμος είναι σπίτι μας.
Περπάτα, κοριτσάκι».

B. Απόσπασμα από το ποίημα «Το παιδί» του Ραμπιτράναθ Ταγκόρ.

(Ο Ταγκόρ ήταν Ινδός ποιητής, ο οποίος πήρε το Νόμπελ λογοτεχνίας το 1913).

«Έλα, φεγγάρι, έλα φίλησε το μωρό μου στο μέτωπό του,
φωνάζει η μητέρα καθώς κρατάει το κοριτσάκι της στην ποδιά της
και το φεγγάρι του χαμογελάει καθώς αυτό ονειρεύεται...
Τη μια κοιτάζει πάνω, το φως τ’ ουρανού,
την άλλη κάτω, το φως της γης που κρατάει μέσα στα χέρια της,
κι εγώ αναρωτιέμαι για τη γαλήνια σιωπή του φεγγαριού.
Το μωρό γελάει και επαναλαμβάνει τη φωνή της μητέρας του,
«έλα φεγγαράκι, έλα κάτω».
Η μητέρα χαμογελάει,
και μαζί της χαμογελάει και η φεγγαρωτή νύχτα,
Κι εγώ, ο ποιητής,
ο άντρας της γυναίκας κι ο πατέρας του παιδιού,
παρακολουθώ από πίσω αυτή τη σκηνή, αθέατος».

Η επιλογή ποιημάτων ενός έλληνα και ενός Ινδού έγινε με το σκεπτικό ναδειχθεί ότι οι σχέσεις γονέων και παιδιών και τα συναισθήματα που τις χαρακτηρίζουν έχουν ομοιότητες σε όλους τους λαούς.

Η επιλογή των συγκεκριμένων ποιημάτων έγινε γιατί είναι παρόντες ο πατέρας, η μητέρα και το παιδί, δηλ. όλα τα μέλη της οικογένειας.

Όσον αφορά το ποίημα «Πρωινό Άστρο»

Ο ποιητής αναρωτιέται τι σκέπτεται και γιατί χαμογελά το κοριτσάκι και έτσι αναδεικνύει την ατομικότητα και αυτοτέλεια του παιδιού και το δικαίωμα του να διαμορφώνει τη δική του άποψη για τους γονείς και κατ' επέκταση για τον κόσμο γύρω του.

Ακολουθώντας, το διαβεβαιώνει ότι η αγάπη των γονέων του (κάτω από τα τριανταφυλλένια πέλματά σου δυο καρδιές... πάτα γερά) είναι το στήριγμά του στη ζωή, μπορεί να προχωρήσει να εξερευνήσει τον κόσμο, να διαμορφώσει την προσωπικότητά του στηριζόμενο στη γονεϊκή αγάπη και υποστήριξη. Όμως και ο ίδιος έχει την ανάγκη του παιδιού του (...με παίρνει ο αέρας... κράτησε με).

Στη συνέχεια, του λέει πως τίποτα δεν είναι δεδομένο για το παιδί, δεν θα του δοθεί το παρελθόν σαν έτοιμο σπίτι να κατοικήσει, αλλά με τη δική του προσωπικότητα και ενεργοποίηση θα χτίσει το δικό του κόσμο (σπίτι μας είναι αυτό που χτίζουμε). Όμως και πάλι, τα πράγματα, ο κόσμος είναι σε διαρκή μεταβολή και διαμόρφωση (Είναι μακρύς, μακρύς, μακρύς ο δρόμος).

(Ο δρόμος είναι σπίτι μας. Περπάτα, κοριτσάκι). Το σπίτι μας, ο υποκειμενικός και αντικειμενικός κόσμος μας δηλαδή, είναι ο δρόμος που θα διανύουμε και τα βήματά μας, είναι η δική μας συμβολή στην αέναη ροή και αλλαγή των πραγμάτων (μακρύς, μακρύς, μακρύς ο δρόμος).

Σε αυτό το τελευταίο τμήμα του ποιήματος εντοπίζεται η κοινωνικοποιητική λειτουργία των γονέων στην ανάπτυξη του παιδιού, η παροχή της γενιάς των γονέων της οπτικής τους για την πορεία του παιδιού στη ζωή, η οποία περνάει μέσα από τις συμβουλές, τις αξίες και τα οράματα που του διοχετεύει.

Όσον αφορά το ποίημα «Το παιδί»

Σ' αυτό το ποίημα είναι παρούσα η φύση με ένα από τα ρομαντικά της στοιχεία το φεγγάρι, η οποία καλοδέχεται το νέο μέλος της, το παιδί, χαμογελώντας. Αυτό το σημείο είναι σημαντικό γιατί αναγνωρίζεται στο παιδί ότι είναι καλοδεχούμενο, η θέση του στον φυσικό και ανθρώπινο-κοινωνικό κόσμο (με ερμηνευτική επέκταση του νοήματος των στίχων του ποιήματος), είναι αποδεκτή και αναγνωρίζεται.

Στους ακόλουθους στίχους (...το φως της γης που κρατάει μέσα στα χέρια της) «διαβάζουμε» την αγάπη, τη στοργή, το πόσο σημαντικό είναι το παιδί για τη μητέρα του, τη χωρίς όρους αποδοχή του από τη μητέρα του. Εδώ πρέπει να τονιστεί πως και ο πατέρας χαρακτηρίζεται από τα ίδια συναισθήματα απέναντι στο παιδί. Αυτό το συμπεραίνουμε από όλους τους στίχους του ποιήματος γιατί μέσα από αυτούς εκφράζονται τα συναισθήματα του ίδιου και ο τρόπος που ερμηνεύει τη σκηνή της μητέρας με το παιδί (...το φως της γης που κρατάει μέσα στα χέρια της).

Στους στίχους [Το μωρό γελάει και επαναλαμβάνει τη φωνή της μητέρας του, «έλα φεγγαράκι, έλα κάτω»] αναγνωρίζουμε την κοινωνικοποιητική διάσταση των λόγων των γονέων, δηλ. ότι το παιδί μαθαίνει τα στοιχεία του πολιτισμού και τους τρόπους έκφρασής τους κατ' αρχήν από τους γονείς, στο οικογενειακό πλαίσιο.

Στους τελευταίους στίχους (Κι εγώ, ο ποιητής, ο άντρας της γυναίκας κι ο πατέρας του παιδιού, παρακολουθώ από πίσω αυτή τη σκηνή, αθέατος») μπορούμε να υποθέσουμε ότι ο παρατηρητής βρίσκει «ιερή», τρυφερή, συγκινητική τη σκηνή, την απολαμβάνει και δεν θέλει να διακόψει με την παρουσία του τη μοναδικότητά της.

Μπορούμε όμως να αναφερθούμε στο γεγονός ότι σε παλαιότερες εποχές σε όλες τις κοινωνίες η φροντίδα και ανατροφή των παιδιών ήταν καθήκον των γυναικών και ότι η συνεισφορά των ανδρών ήταν να προστατεύουν την οικογενειακή ζωή και να την τροφοδοτούν με τα αναγκαία για την επιβίωσή της. Δηλαδή, να γίνει αναφορά στον καταμερισμό των εργασιών μεταξύ άνδρα και γυναίκας και στη διαφοροποίηση των ρόλων τους.

Αφού οι μαθητές διαβάσουν τα ποιήματα (μπορεί να χρειαστεί η βοήθεια του διδάσκοντα στην κατανόηση των ποιημάτων) κάνουμε ερωτήσεις όπως:

-Ποιοι είναι οι συγγραφείς των ποιημάτων;

-Ποια είναι τα πρόσωπα των έργων;

-Πώς χαρακτηρίζετε τη σχέση τους με τα παιδιά; Ποια συναισθήματα εκφράζονται;

-Πως αισθανθήκατε διαβάζοντας τα παραπάνω ποιήματα;

-Αναζητείστε στη σχέση σας με τους γονείς σας τα συναισθήματα τα οποία την χαρακτηρίζουν και την καθορίζουν.

Η συζήτηση που θα προκληθεί έχει σκοπό να οι μαθητές να εντοπίσουν τα συναισθήματα που αναπτύσσονται μεταξύ γονέων – παιδιών και τα οποία χαρακτηρίζουν τις μεταξύ τους σχέσεις.

Καταγράφουμε τα συναισθήματα στον πίνακα και τα κατατάσσουμε σε κατηγορίες π.χ. θετικά, αρνητικά με κριτήριο αν προωθούν την ομαλή ή όχι συμβίωση των μελών της οικογένειας.

Ακολουθώς αναφερόμαστε στις ανάγκες και στις επιθυμίες μας που καλύπτει η οικογένεια:

Κατατάσσουμε τις ανάγκες στις μεγάλες κατηγορίες των συναισθηματικών (αγάπη, στοργή, τρυφερότητα σεβασμός κλπ.), πνευματικών (παραμύθια, διηγήσεις, γνώσεις, οράματα, αξίες, τρόποι σκέψης, ψυχαγωγία κλπ.) και κοινωνικών (τροφή, ρουχισμό, περίθαλψη ασθενών μελών κλπ.). Συζητούμε τους τρόπους με τους οποίους καλύπτουμε τις ανάγκες μας.

Εάν έχουμε τη δυνατότητα παρουσιάζουμε τα παραπάνω με power-point.

2^η φάση

Ρωτάμε τα παιδιά τι καθήκοντα/υποχρεώσεις και τι δικαιώματα έχουν τα μέλη της οικογένειας. Τις απαντήσεις τις κατατάσσουμε στις κατηγορίες «Πατέρας – μητέρα – παιδιά» που τις έχουμε γράψει στον πίνακα. Αφού ολοκληρωθούν οι απαντήσεις, εισάγουμε την έννοια του κοινωνικού ρόλου «ως το σύνολο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που έχει ο καθένας ως πατέρας, μητέρα, παιδί».

Στη συνέχεια ρωτάμε αν κατά τη γνώμη τους υπάρχει ισότητα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων στα μέλη της οικογένειας και συζητούμε. Θα μας δοθεί η ευκαιρία κατά τη διάρκεια της συζήτησης να αναφερθούμε στην ανισότητα του ρόλου ανδρών γυναικών σήμερα και παλιότερα.

Από το βιβλίο της Κοινωνιολογίας της Γ' Λυκείου, στη σελ 80, θα βρούμε στοιχεία για τους ρόλους ανδρών – γυναικών, όπως ρυθμίζονταν παλαιότερα στο Οικογενειακό Δίκαιο και όπως ρυθμίζονται σήμερα με το Οικογενειακό Δίκαιο του 1983. Στο ίδιο βιβλίο, στο κεφ. «Η σύγχρονη ελληνική οικογένεια: μορφές, προβλήματα και προοπτικές» θα βρούμε φωτογραφικό υλικό για να εμπλουτίσουμε τη διδασκαλία μας.

3^η φάση

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 3 μελών και αναζητούν υλικό (κείμενα, φωτογραφίες):

- * από την ιστορία και άλλες πηγές για τις μορφές της ελληνικής οικογένειας σε παλαιότερες ιστορικές περιόδους.
- * για τη ζωή των οικογενειών σε άλλες χώρες. Εάν στην τάξη υπάρχουν αλλοδαποί μαθητές προτείνεται να ενθαρρυνθούν να παρουσιάσουν υλικό από τη δική τους χώρα.

Καταγράφουν το υλικό, το ταξινομούν ανάλογα με τις γεωγραφικές περιοχές προέλευσης και εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές με τη ζωή της σύγχρονης ελληνικής οικογένειας. Το μέρος αυτό της εργασίας θα γίνει εξωσχολικά με τη συνεργασία των μελών της κάθε τριάδας.

Δραστηριότητες 3ης διδακτικής ώρας

1^η φάση

Αφιερώνεται χρόνος ώστε να συζητηθούν οι ομοιότητες και οι διαφορές που εμφανίζονται στις διάφορες περιπτώσεις οικογενειών διαφόρων χωρών (βλ. δραστηριότητα 3) συγκριτικά με τη ζωή στη σύγχρονη ελληνική οικογένεια.

Κατ' αυτό τον τρόπο θα οδηγηθούν οι μαθητές στην ποικιλία των μορφών της οικογένειας και των ρόλων των μελών της

στο χώρο:

- α. σε διαφορετικές χώρες,
- β. στην ίδια χώρα (πυρηνική, διευρυμένη, πολύτεκνη, μονογονεϊκή κλπ.),
- γ. σε διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες στη χώρα μας.

στο χρόνο

της ελληνικής οικογένειας σε διαφορετικές χρονικές περιόδους.

2^η φάση

Ξεκινούμε με τις ερωτήσεις: όλες οι οικογένειες σε όλες τις χρονικές περιόδους ζουν σε κατάσταση αρμονίας και ευτυχίας; Ποιες δυσκολίες και ποια προβλήματα μπορεί να εμφανίζονται;

Οι απαντήσεις από τα παιδιά θα είναι πολλές, τις καταγράφουμε στον πίνακα.

Συνεχίζουμε με την ερώτηση: Πώς μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τις δυσκολίες και τα προβλήματα; Επίσης καταγράφουμε τις απαντήσεις στον πίνακα.

Μετά από συζήτηση θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι πολλά από τα προβλήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν με την καλή θέληση, επικοινωνία και συνεργασία των μελών της οικογένειας. Για την αντιμετώπιση μερικών προβλημάτων θα χρειαστούμε εξωτερική βοήθεια την οποία μπορούν να μας προσφέρουν οικογενειακοί σύμβουλοι ή συμβουλευτικά κέντρα στήριξης της οικογένειας ή άλλοι φορείς του δημοσίου ή ιδιωτικού φορέα.

3^η φάση

Καλούνται να επιλέξουν ένα οικογενειακό πρόβλημα, το οποίο απαιτεί λύση, και με διάλογο, χρησιμοποιώντας επιχειρήματα, καταλήγουν στην πιο σωστή λύση. Ο

διδάσκων ενθαρρύνει όλα τα παιδιά να συμμετέχουν εκφράζοντας τη γνώμη τους, ή κάνοντας ερωτήσεις που προωθούν τη συζήτηση.

Οι μαθητές καλούνται να παίξουν παιχνίδι ρόλων με περιεχόμενο:

«Διαπραγματεύομαι με τους γονείς το χρηματικό ποσό για τα ημερήσια ή τα εβδομαδιαία προσωπικά μου έξοδα».

Στοιχεία του περιεχομένου των ρόλων: -το οικογενειακό εισόδημα είναι δεδομένο και δεν επιτρέπει την απεριόριστη ικανοποίηση αναγκών και επιθυμιών –το παιδί πρέπει να κάνει ιεράρχηση των επιτακτικότερων αναγκών και επιθυμιών του την ικανοποίηση των οποίων θα διεκδικήσει κατά τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης – ο μαθητής-γονέας θα πρέπει να επισημάνει στο παιδί ότι μερικές ανάγκες είναι μόδα και όχι πραγματικές – θα πρέπει να συμφωνήσουν στην ικανοποίηση κάποιας-κάποιων επιθυμιών με εναλλακτικούς τρόπους και όχι με χρήματα π.χ. το σάντουιτς μπορεί να ετοιμάζεται από το σπίτι – ο γονέας-μαθητής θα πρέπει να λάβει υπόψη του το καταναλωτικό πρότυπο και τις συνήθειες της σχολικής τάξης και της παρέας του παιδιού του – η τελική συμφωνία πρέπει να περιλαμβάνει κατανόηση, ενσυναίσθηση και υποχωρήσεις και από την πλευρά του γονέα και από την πλευρά του παιδιού.

Ο εκπαιδευτικός εξηγεί το περιεχόμενο των ρόλων και το πώς πρέπει να τους υποδυθούν τα παιδιά αφήνοντας ελευθερία στην έκφραση της προσωπικότητας των μαθητών. Τα υπόλοιπα παιδιά έχουν το ρόλο του παρατηρητή και καταγράφουν τις φράσεις-ενέργειες που προωθούν τη επιτυχή έκβαση της διαπραγμάτευσης όπως και τις φράσεις-ενέργειες που προωθούν τη σύγκρουση. Δεν επεμβαίνουν στη διαδικασία. Στο τέλος, ακολουθεί συζήτηση με όλους τους μαθητές της τάξης σχετικά με το πώς αισθάνθηκαν οι μαθητές που έπαιζαν τους ρόλους, αν κατανόησαν και συναισθάνθηκαν τη θέση του άλλου, τα λάθη που έγιναν στο χειρισμό της διαπραγμάτευσης, ποιες ενέργειες-φράσεις συνέβαλαν στο καλό κλίμα και ποιες όχι κλπ.

Εάν πολλοί μαθητές θέλουν να παίξουν τους ρόλους μητέρα – πατέρας – παιδί, ο διδάσκων κάνει κλήρωση μεταξύ των μαθητών.

Δραστηριότητες 4ης διδακτικής ώρας

1^η φάση

Οι μαθητές συνεργάζονται μεταξύ τους, σχεδιάζουν και οργανώνουν θεατρικό δρώμενο χρονικής διάρκειας 10-15 λεπτών, το οποίο αναπαριστά μια οικογένεια που αντιμετωπίζει προβλήματα επικοινωνίας των μελών της προσπάθειά της να επιλύσει ένα πρόβλημα που έχει προκύψει.

Το πρόβλημα το επιλέγουν οι μαθητές.

Κατανέμουν τις εργασίες, όπως συγγραφή σεναρίου, κατανομή των ρόλων, σκηνοθεσία κλπ.

Σ' αυτή τη δραστηριότητα παραχωρείται μεγάλη ελευθερία στους μαθητές να φανταστούν, να επινοήσουν, να δημιουργήσουν, να σχεδιάσουν και να οργανώσουν μεγάλη ομαδική εργασία.

Ο σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι η ενεργοποίηση, η ανάπτυξη της δημιουργικότητας, η επικοινωνία, η συνεργασία, ο σεβασμός του άλλου, η διαχείριση του χρόνου, η υπευθυνότητα, κλπ.

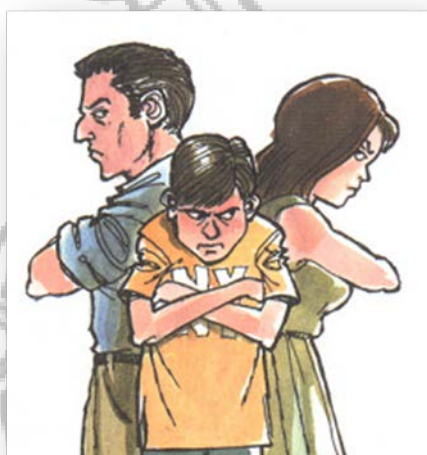
Η δραστηριότητα αυτή απαιτεί περισσότερο από μια διδακτική ώρα χρόνο. Απαιτεί να εργαστούν και στο σπίτι τους μαθαίνοντας το ρόλο τους ή εκτελώντας τις άλλες εργασίες στις οποίες συμμετέχουν.

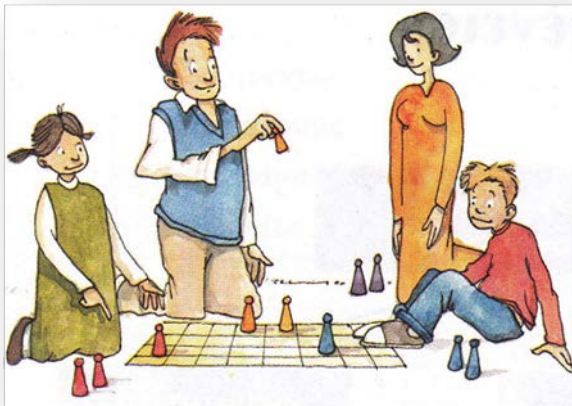
Μπορεί να συνεχίσουν και στην επόμενη 5η διδακτική ώρα, στην οποία θα γίνει η παρουσίαση. Ακολούθως, θα γίνει αξιολόγηση της προσπάθειας, θα καταγραφούν οι εμπειρίες.

Η ανωτέρω δραστηριότητα αποτελεί καλή εμπειρία για τους μαθητές ώστε να εισαχθούν στην επόμενη ενότητα η οποία είναι «Το παιδί και η ομάδα. Το παιδί στη σχολική ομάδα»

2^η φάση (εναλλακτική της προηγούμενης)

Μοιράζουμε στους μαθητές φωτοτυπίες με τις παρακάτω εικόνες.

Ζητάμε από αυτούς αφού τις μελετήσουν (ο διδάσκων παρέχει διευκρινήσεις αν του ζητηθούν) να κατατάξουν τις εικόνες σε κατηγορίες όπως 1) εικόνες που προωθούν το σεβασμό του άλλου, την επικοινωνία και το διάλογο 2) εικόνες που εμποδίζουν την επικοινωνία και το διάλογο.

Στη συνέχεια ζητάμε από αυτούς να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως:

- Γιατί πιστεύεις ότι η εικόνα με αριθμό ... δείχνει το σεβασμό, διευκολύνει την επικοινωνία και προωθεί το διάλογο;
- Γιατί πιστεύεις ότι η εικόνα με αριθμό ... δείχνει ότι τα άτομα δεν σέβονται το ένα το άλλο, δεν διευκολύνεται η επικοινωνία και δεν προωθείται ο διάλογος;
- Προτείνεται λύσεις ανάπτυξης του σεβασμού του άλλου και των δικαιωμάτων του, διευκόλυνσης της επικοινωνίας και προώθησης του διαλόγου.

Μπορούν στη συνέχεια να γράψουν ένα κείμενο που θα περιέχει τις λύσεις που θα προτείνουν.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ερωτήματα που οι μαθητές αναμένεται να μπορούν να απαντούν με την ολοκλήρωση της διδακτικής-μαθησιακής διαδικασίας.

- Ποιες ανάγκες καλύπτει η οικογένεια;
- Συμφωνείς με την άποψη «έχω μόνο δικαιώματα και οι γονείς μου μόνο υποχρεώσεις απέναντί μου; Να δικαιολογήσεις την άποψή σου.
- Ο παππούς μου είναι άρρωστος και δεν μπορεί να αυτοεξυπηρετηθεί. Πώς μπορούμε να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα αυτό;
- Ποιες είναι οι λύσεις που προτείνεις ώστε να λύνονται τα προβλήματα που προκύπτουν στην οικογένειά σου και αυτά αφορούν τις μεταξύ σας σχέσεις;
- Και οι δύο γονείς σου εργάζονται έξω από το σπίτι. Ποιος πρέπει να ασχοληθεί με τις αναγκαίες εργασίες του σπιτιού (καθαριότητα, ετοιμασία φαγητού, προμήθεια τροφίμων κλπ) ;
- Ποιες μορφές οικογένειας υπάρχουν στη χώρα μας;
- Όταν αντιμετωπίζουμε ένα προσωπικό πρόβλημα τι μπορούμε να κάνουμε για να το επιλύσουμε;

Τα ερωτήματα αυτά αποτελούν τον οδηγό της διαμορφωτικής και της τελικής αξιολόγησης στο τελικό στάδιο της γενίκευσης-ανασκόπησης. Στο πλαίσιο της διαμορφωτικής αξιολόγησης λαμβάνονται επίσης υπόψη ερωτήματα όπως:

- Πώς μίλησαν και συζήτησαν οι μαθητές για τις έννοιες τις σχετικές με το σχέδιο μαθήματος;
- Συμμετείχαν ενεργητικά στις δραστηριότητες; Τις εκτέλεσαν με υπευθυνότητα και συνέπεια;
- Πώς συνεργάστηκαν οι μαθητές στις ομάδες; Συνέβαλαν στην προώθηση της συζήτησης, στον προβληματισμό και στην εκτέλεση των εργασιών;

Βιβλιογραφικές πηγές σχεδίου

Διδακτικά εγχειρίδια

- Σουζάννα-Μαρία Νικολάου κ.α. (2010) «Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή» ΣΤ' Δημοτικού (βιβλίο μαθητή, βιβλίο καθηγητή), Αθήνα ΟΕΔΒ.
- Ρεγγίνα Κασιμάτη κ.α. (2010) «Κοινωνιολογία» Γ' Λυκείου

Άλλα

- Ραμπιτράναθ Ταγκόρ (-) «Φεγγαρόγιομα, Το δώρο της αγάπης, Το πέρασμα», Αθήνα, εκδ. Γερ. Αναγνωστίδη.
- Γιάννης Ρίτσος (1982) «Πρωινό Άστρο», Αθήνα, εκδ. Κέδρος.
- Κεδράκα Κατερίνα κ.α. (2000) «Γονείς: Όταν τα πράγματα... δεν πάνε καλά!», Αθήνα, εκδ.

Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

- Michel Ghazal, μετάφρ. Μαργαρίτα Κουλεντιανού (1998) «Φάε τη σούπα σου και ...τσιμουδιά!», Αθήνα, εκδ. Θυμάρι.

Σχέδιο εργασίας: Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Στ' Δημοτικού

“Εκπαίδευση και Κοινωνικές Ανισότητες”

Ιδιαίτερη Περιοχή του γνωστικού αντικειμένου: Η εκπαίδευση των παιδιών σε διάφορες χώρες του πλανήτη. Παιδιά με ειδικές ανάγκες, παιδιά που εργάζονται και δεν πηγαίνουν στο σχολείο, ενήλικες μαθητές. Σχολεία του μέλλοντος. Φορείς υποστήριξης των παιδιών.

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές: Η εκπαίδευση: ένα δικαίωμα για όλους.

Στόχοι διδακτικής πρότασης (ενδεικτικοί)

Γενικός Σκοπός: Σκοπός του σχεδίου διδασκαλίας είναι οι μαθητές να γνωρίσουν τις διακρίσεις που υπάρχουν στην πρόσβαση και στο δικαίωμα στη βασική εκπαίδευση στην Ελλάδα και σε διάφορες χώρες, την εργασία των παιδιών σε διάφορες αναπτυγμένες και μη χώρες, να μάθουν ότι υπάρχουν ανισότητες πρόσβασης στο σχολείο ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια. Τέλος να πληροφορηθούν πώς θα μπορούσαν να οργανωθούν τα σχολεία του μέλλοντος μέσα από παραδείγματα χωρών που εφαρμόζουν νέες μεθόδους.

Ειδικοί Στόχοι του μαθήματος

Γνωρίζοντας & κατανοώντας

- * Να γνωρίσουν τις διαφορές στην εκπαίδευση των παιδιών στις διάφορες χώρες παρατηρώντας και μελετώντας το φωτογραφικό υλικό και τα σύντομα σχόλια που συνοδεύουν κάθε φωτογραφία. Με αυτό τον τρόπο θα αναπτύξουν η κριτική ικανότητα, τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους.
- * Να γνωρίσουν ότι υπάρχουν συνθήκες στην εκπαίδευση των παιδιών δυσμενέστερες αλλά και καλύτερες από τις συνθήκες της χώρας μας, δηλ. να συνειδητοποιήσουν ότι υπάρχουν κοινωνικές ανισότητες στην εκπαίδευση των παιδιών στη χώρα μας και στις άλλες χώρες.
- * Να κατονομάζουν τις ομοιότητες και τις διαφορές της εκπαίδευσης σε διαφορετικές περιοχές.
- * Να κατανοήσουν τις διαφορετικές κοινωνικές αντιλήψεις και ανάγκες για την εκπαίδευση και την εργασία των παιδιών.

Ερευνώντας & εντοπίζοντας

- * Να ενημερωθούν/πληροφορηθούν αναζητώντας στο διαδίκτυο πληροφορίες για τους υποστηρικτικούς φορείς/θεσμούς των παιδιών στην εκπαίδευση και σε άλλους τομείς της ζωής τους και να συνειδητοποιήσουν ότι κάθε τομέας της ζωής μας επηρεάζει θετικά ή αρνητικά τους υπόλοιπους τομείς.
- * Να αναλύουν τις πληροφορίες.
- * Να εντοπίσουν και να κατονομάσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές της εκπαίδευσης και της παιδικής εργασίας σε διαφορετικές χώρες.

Επικοινωνώντας & συνεργαζόμενοι με άλλους

- * Να ενθαρρυνθούν να εργαστούν ομαδικά και να εμπλακούν σε διαδικασίες έρευνας και επικοινωνίας.
- * Να συνεργαστούν με τους συμμαθητές τους και να αναζητήσουν πληροφορίες στο διαδίκτυο, να τις αναλύσουν, να επιλέξουν το κατάλληλο υλικό για την εργασία τους, να το οργανώσουν και να γράψουν τα κείμενα που τους έχουν ζητηθεί. Τέλος να συμφωνήσουν για τον τρόπο που θα παρουσιάσουν την εργασία τους. Η παραπάνω διαδικασία προϋποθέτει την επικοινωνία μεταξύ των μαθητών και το ξεπέρασμα των τυχόν διαφωνιών τους μέσα από το διάλογο.

Συνδέοντας με τη ζωή

- * Να συναισθανθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά σε διάφορες χώρες και στη χώρα μας ως προς την απόλαυση του βασικού δικαιώματος της εκπαίδευσης.
- * Να εκτιμήσουν την αξία της εκπαίδευσης βλέποντας τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν άλλα παιδιά προκειμένου να μάθουν γράμματα.

- * Να προσπαθήσουν να βρουν τρόπους ενεργοποίησης των ίδιων, ώστε να βοηθήσουν στην επίλυση ή έστω στη συμπαράσταση των παιδιών που δεν μπορούν να συμμετέχουν επιτυχώς στην καθημερινή σχολική διαδικασία.
- * Να οραματιστούν πώς θα μπορούσε να είναι ένα σύγχρονο σχολείο το οποίο θα τους προσέφερε μερικά από όσα ονειρεύονται και να βρουν τρόπους ώστε να βελτιώσουν την καθημερινή σχολική τους ζωή.
- * Να προσπαθήσουν να βρουν λύσεις σε συγκεκριμένα κοινωνικά προβλήματα της τάξης τους ή του περιγυρού τους.

Οι παραπάνω στόχοι υπηρετούν τις ακόλουθες επιθυμητές οριζόντιες ικανότητες:

- Ο Ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας
- Ο Κοινωνικές δεξιότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του Κοινωνικού Ατόμου και του Πολίτη, αφού καλούνται να προτείνουν λύσεις για θέματα που απασχολούν τους γύρω τους
- Ο Μεταγνωστικές ικανότητες («μαθαίνω πώς να μαθαίνω»)

Εκπαιδευτικές τεχνικές που αξιοποιούνται στο πλαίσιο αυτού του σεναρίου-σχεδίου διδασκαλίας:

- ✓ Ερωτήσεις – Απαντήσεις
- ✓ Ομαδική Εργασία
- ✓ Συζήτηση
- ✓ Αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο, ανταλλαγή απόψεων, σύνταξη κειμένων

Εκτιμώμενη διάρκεια: Η διάρκεια του σχεδίου είναι 1 διδακτική ώρα και ο επί πλέον χρόνος της εργασίας στο σπίτι. Επί πλέον θα απαιτηθεί χρόνος από 2^η διδακτική ώρα για την παρουσίαση των εργασιών.

Ανάπτυξη σχεδίου εργασίας

(«κλικ» στον τίτλο για υπερσύνδεση με Εκπαιδευτικό Υλικό σε προβολή PowerPoint)

Γενική Περιγραφή

Προαπαιτούμενη γνώση

Οι μαθητές να έχουν εξοικειωθεί σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό με τη γνώση ότι η εκπαίδευση είναι κατοχυρωμένο δικαίωμα τόσο από το Σύνταγμα και τους νόμους της χώρας μας όσο και από την Οικουμενική διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και τη Διεθνή σύμβαση των δικαιωμάτων του παιδιού. Να έχουν μάθει ποια οφέλη προκύπτουν από τη συμμετοχή του παιδιού στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Δραστηριότητα 1

Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να εκτυπώσει τις διαφάνειες, με τις φωτογραφίες και τα σχόλια που περιέχουν, από το PowerPoint (για να είναι έγχρωμες). Αν αυτό δεν είναι δυνατόν θα πρέπει να φωτοτυπήσει τις σελίδες 5 έως και 13 του παρόντος σχεδίου μαθήματος και να τις μοιράσει στους μαθητές.

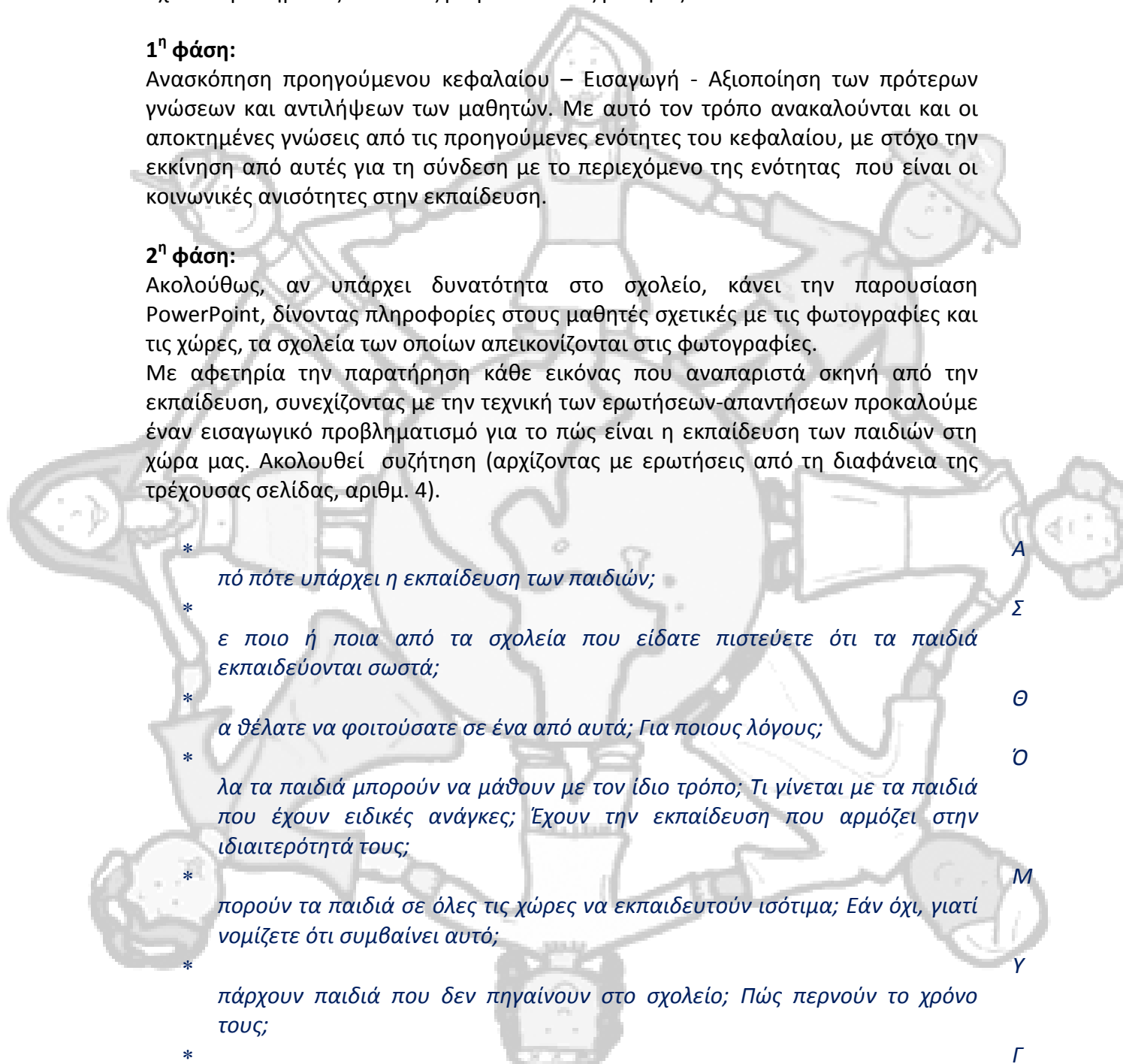
1^η φάση:

Ανασκόπηση προηγούμενου κεφαλαίου – Εισαγωγή - Αξιοποίηση των πρότερων γνώσεων και αντιλήψεων των μαθητών. Με αυτό τον τρόπο ανακαλούνται και οι αποκτημένες γνώσεις από τις προηγούμενες ενότητες του κεφαλαίου, με στόχο την εκκίνηση από αυτές για τη σύνδεση με το περιεχόμενο της ενότητας που είναι οι κοινωνικές ανισότητες στην εκπαίδευση.

2^η φάση:

Ακολουθως, αν υπάρχει δυνατότητα στο σχολείο, κάνει την παρουσίαση PowerPoint, δίνοντας πληροφορίες στους μαθητές σχετικές με τις φωτογραφίες και τις χώρες, τα σχολεία των οποίων απεικονίζονται στις φωτογραφίες.

Με αφετηρία την παρατήρηση κάθε εικόνας που αναπαριστά σκηνή από την εκπαίδευση, συνεχίζοντας με την τεχνική των ερωτήσεων-απαντήσεων προκαλούμε έναν εισαγωγικό προβληματισμό για το πώς είναι η εκπαίδευση των παιδιών στη χώρα μας. Ακολουθεί συζήτηση (αρχίζοντας με ερωτήσεις από τη διαφάνεια της τρέχουσας σελίδας, αριθμ. 4).

-
- * πό πότε υπάρχει η εκπαίδευση των παιδιών; Α
 - * ε ποιο ή ποια από τα σχολεία που είδατε πιστεύετε ότι τα παιδιά εκπαιδεύονται σωστά; Σ
 - * α θέλατε να φοιτούσατε σε ένα από αυτά; Για ποιους λόγους; Θ
 - * λα τα παιδιά μπορούν να μάθουν με τον ίδιο τρόπο; Τι γίνεται με τα παιδιά που έχουν ειδικές ανάγκες; Έχουν την εκπαίδευση που αρμόζει στην ιδιαιτερότητά τους; Ο
 - * πορούν τα παιδιά σε όλες τις χώρες να εκπαιδευτούν ισότιμα; Εάν όχι, γιατί νομίζετε ότι συμβαίνει αυτό; Μ
 - * πάρχουν παιδιά που δεν πηγαίνουν στο σχολείο; Πώς περνούν το χρόνο τους; Υ
 - * ια ποιους λόγους δεν πηγαίνουν στο σχολείο; Υπάρχουν στη χώρα μας τέτοια παιδιά; Γ
 - * λα τα παιδιά που αρχίζουν το σχολείο συνεχίζουν τη φοίτησή τους μέχρι τις ανώτατες σχολές; Γιατί εγκαταλείπουν τη φοίτηση; Ο

- * Σ
κεφτείτε λόγους για τους οποίους πρέπει να υποστηρίζονται τα παιδιά ώστε να πηγαίνουν και να συνεχίζουν να πηγαίνουν στο σχολείο
- * Υ
πάρχουν φορείς και θεσμοί που υποστηρίζουν αυτά τα παιδιά; Γνωρίζετε κάποιους από αυτούς;
- * Ε
σείς τι θα μπορούσατε να κάνετε για να βοηθήσετε τα παιδιά που δεν μπορούν να παρακολουθήσουν άνετα το σχολείο;

Φωτογραφικό υλικό από διάφορα σχολεία του κόσμου

Η παράσταση στο αγγείο δείχνει σκηνή από την εκπαίδευση παιδιών στην ελληνική αρχαιότητα (510 π.Χ.), στην οποία η μουσική ήταν από τα βασικά μαθήματα

Εκπαίδευση στην Ελλάδα Τάξη σύγχρονου σχολείου της Αθήνας

Τάξη σύγχρονου σχολείου της Αθήνας Νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση

Εικ.1. Η εκπαίδευση των παιδιών με ειδικές ανάγκες έχει σκοπό την ομαλή ένταξη τους στην κοινωνία και την ανάπτυξη των δυνατοτήτων τους
Εικ.2. Η εκπαίδευση ενηλίκων αναδεικνύει την αναγκαιότητα της δια βίου μάθησης στη σύγχρονη εποχή

Μουσικό εργαστήρι στον Παρακάλαμο Ιωαννίνων (Φωτογρ. Αρχείο από το πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων «Ένταξη των Τσιγγανοπαίδων στο Σχολείο»

Σουηδικό ανεξάρτητο σχολείο Εξατομικευμένη μαθητοκεντρική εκπαίδευση στην Σουηδία

«Ο μαθητής στο κέντρο»

Για κάθε παιδί ηλικίας 12- 19 ετών : μοναδικό και ολιγόωρο πρόγραμμα εκπαίδευσης και ένας προσωπικός καθηγητής

Οι ώρες που περνά στις σχολικές αίθουσες καθημερινά είναι ελάχιστες.

Η επαφή με τον καθηγητή γίνεται μία φορά την εβδομάδα, μόλις για 15 λεπτά.

Κανονίζει μόνο του το καθημερινό πρόγραμμα, πότες και ποιές ώρες δηλαδή θα βρίσκεται στο σχολείο και πόσο διάβασμα θα κάνει.

Το Ιαπωνικό δημόσιο σχολείο: χώρος εκμάθησης ρόλων

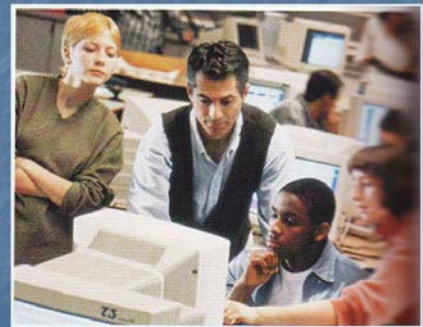
Η σχολική εκπαίδευση συμβάλλει στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών (Φωτογραφικό Αρχείο της Action Aid)

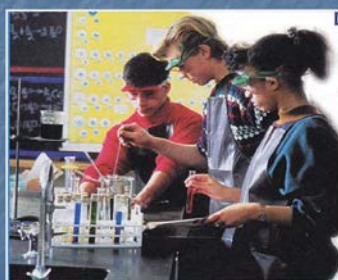
Εκπαίδευση στις ΗΠΑ

Εκπαίδευση στις ΗΠΑ - εξατομικευμένη διδασκαλία

Εκπαίδευση στις ΗΠΑ- εργασία σε ομάδες στο εργαστήριο

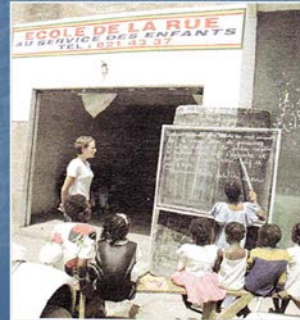
Μαθητές σε σχολείο της Βόρειας Κορέας κατά τη διάρκεια παρακολούθησης διδασκαλίας, φορώντας την επίσημη μαθητική τους στολή

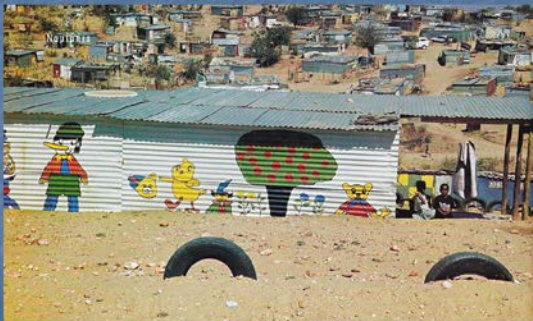
Μαθητές σε σχολείο της Βόρειας Κορέας κατά τη διάρκεια παρακολούθησης διδασκαλίας, φορώντας την επίσημη μαθητική τους στολή

Στιγμιότυπο διδασκαλίας σε υπαίθριο «σχολείο του δρόμου», στην Ντακάρ της Σενεγάλης. Στη χώρα αυτή όπως και σε άλλες η εκπαίδευση δεν χρηματοδοτείται από το κράτος και έτσι ο θεσμός του σχολείου προσαρμόζεται ανάλογα προς τις επιτρεπόμενες συνθήκες.

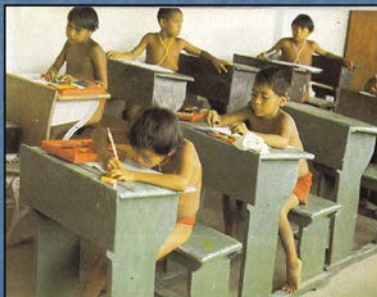
Αφρική-Ναμίμπια: Δημοτικό σχολείο στην Κατουτούρα

Κινέζοι μαθητές σε σχολείο της επαρχίας Νινγκσία Χιούι της βόρειας Κίνας. Λόγω φτώχειας, τα μαθήματα παρακολουθούν το 50% των παιδιών σχολικής ηλικίας, από τα οποία μόνο το 24% είναι κορίτσια, λόγω διαφυλετικών διακρίσεων

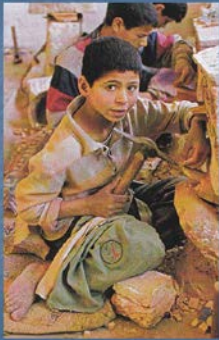
Σχολείο της Ιεραποστολής στο Platonal, περιοχή της Κεντρικής Αϊτής

Εικ.1. Παιδιά εργαζόμενα στην ταπητουργία. UNICEF Annual Report, 2003. Εικ.2. Παιδιά στρατιώτες: μια από τις σκοτεινότερες ητυχές του πολέμου

Μαρόκο: στην πόλη Φεζ

Στη συνοικία των
κεραμοποιών μικρά
αγόρια κόβουν τα
πλακίδια που θα
χρησιμοποιηθούν
στη διακόσμηση
τοιχών

Δραστηριότητα

Οι μαθητές να συνεργαστούν ανά 2 ή 3. Οι ομάδες αυτές να συγκροτηθούν με κριτήριο αν ένα τουλάχιστον από τα παιδιά έχει υπολογιστή στο σπίτι του με σύνδεση στο διαδίκτυο, ώστε μέρος της εργασίας να μπορεί να υλοποιηθεί και στο σπίτι.

Η εργασία που ανατίθεται είναι η εξής:

- * Κάθε ομάδα θα αναλάβει να βρει πληροφορίες για 1 φορέα, ο οποίος υποστηρίζει με οποιοδήποτε τρόπο τα παιδιά. Οι φορείς αυτοί μπορεί να είναι τοπικοί, εθνικοί ή παγκόσμιοι.

Αφού συγκεντρώσουν το υλικό, να επιλέξουν τις πληροφορίες που χρειάζονται και να γράψουν από μια παράγραφο για :

- * α. την ιστορία του φορέα
- * β. τους σκοπούς του φορέα
- * γ. τους τρόπους που ο φορέας πραγματοποιεί τους σκοπούς του
- * δ. τρόπους δικής τους βοήθειας προς τα παιδιά που έχουν ανάγκες εκπαίδευσης και άλλες.

Οι εργασίες των μαθητών να παρουσιαστούν στην τάξη και να συζητήσουν όλες οι ομάδες μαζί, αν θα μπορούσαν και με ποιο τρόπο να ενεργοποιηθούν και να προσφέρουν και τα ίδια στην υποστήριξη των παιδιών που έχουν διάφορες ανάγκες.

Πίνακας Αξιολόγησης Σχεδίου Μαθήματος

Επιλέξτε μία από τις τρεις βαθμολογίες (με την αντίστοιχη περιγραφή), η οποία θεωρείτε ότι χαρακτηρίζει τα επιμέρους στοιχεία του σχεδίου μαθήματος που υλοποιήσατε.

	Κριτήρια	Βαθμολογία / Περιγραφή		
		1	2	3
1	Η περιγραφή του σχεδίου μαθήματος:	Ενισχύει το ρόλο του δασκάλου ως «συνδημιουργού» του διδακτικού του σχεδίου.	Αφήνει περιορισμένα περιθώρια αυτενέργειας του δασκάλου.	Δεν επιτρέπει καμία πρωτοβουλία από το δάσκαλο για τη συνδιαμόρφωση του διδακτικού σχεδίου.
2	Το περιεχόμενο του σχεδίου μαθήματος:	Είναι σαφές και κατανοητό και καλύπτει πλήρως όλους τους στόχους για τη βαθμίδα εκπαίδευσης που προορίζεται.	Παρουσιάζει αδυναμίες, οι οποίες μπορούν να καλυφθούν με επεξηγήσεις ή συμπληρωματικό υλικό.	Έχει σοβαρές αδυναμίες και δεν κρίνεται αξιοποιήσιμο.
3	Οι προτεινόμενες μεθοδολογικές τεχνικές:	Εντάσσονται στις νέες διδακτικές μεθόδους, (π.χ. ανάπτυξη επιχειρηματολογίας, παιχνίδια ρόλων, κ.λπ.) και καλλιεργούν το ομαδικό πνεύμα.	Περιορίζονται σε παραδοσιακές τεχνικές, ερωτήσεων – απαντήσεων, ενώ η εργασία σε ομάδες κρίνεται υποτυπώδης.	Δεν υποστηρίζεται ευρεία επιλογή νέων διδακτικών μεθόδων.
4	Οι προτεινόμενες δραστηριότητες:	Εξυπηρετούν πλήρως τους σκοπούς και τους στόχους του σχεδίου μαθήματος και προσελκύουν το ενδιαφέρον των μαθητών.	Παρουσιάζουν σχετική αναντιστοιχία με τους στόχους του σχεδίου μαθήματος, η οποία ωστόσο μπορεί να καλυφθεί με συμπληρωματικές δραστηριότητες.	Δεν προσφέρονται για επίτευξη των στόχων του μαθήματος.
5	Τα προτεινόμενα φύλλα εργασίας:	Υποστηρίζουν πλήρως τις δραστηριότητες του σχεδίου μαθήματος.	Υποστηρίζουν μερικώς τις δραστηριότητες του σχεδίου μαθήματος (π.χ. αναφέρονται σε ένα μέρος μόνο της στοχοθεσίας που επιδιώκεται με αυτές).	Δεν προσφέρονται για την υποστήριξη των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων.

6	Το προτεινόμενο εκπαιδευτικό υλικό:	Υποστηρίζει επαρκώς τη στοχοθεσία του σχεδίου μαθήματος και είναι κατάλληλο για τη βαθμίδα εκπαίδευσης που προτείνεται.	Παρουσιάζει ελλείψεις ως προς τη στοχοθεσία του σχεδίου μαθήματος ή/ και δεν είναι κατάλληλο για τη βαθμίδα εκπαίδευσης που προτείνεται.	Είναι ασύμβατο με τη στοχοθεσία του μαθήματος και δεν κρίνεται αξιοποιήσιμο.
7	Ο προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος:	Επαρκεί για την υλοποίηση όλων των δραστηριοτήτων του σχεδίου μαθήματος.	Επαρκεί για την υλοποίηση μέρους των δραστηριοτήτων του σχεδίου μαθήματος.	Δεν επαρκεί για την κάλυψη των δραστηριοτήτων, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι του σχεδίου μαθήματος.
8	Προτείνετε ιδέες εμπλουτισμού /αλλαγής/βελτίωσης του σχεδίου μαθήματος			
9	Προτείνετε ιδέες εμπλουτισμού του εκπαιδευτικού υλικού			